

ΤΡΕΧΟΝΤΑ-ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών της Ελλάδας (σε δισεκ. ευρώ)

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (σε δισεκ. ευρώ)

	ΙΤΣ	Αγαθών	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Υπηρεσιών	Εισοδημάτων	Τρεχουσών μεταβιβάσεων
2000	-10,62	-21,93	11,10	33,03	8,71	-0,96	3,55
2001	-10,59	-21,61	11,55	33,16	9,15	-1,98	3,86
2002	-10,20	-22,71	10,43	33,14	10,76	-2,07	3,82
2003	-11,26	-22,64	11,11	33,76	11,51	-3,98	3,85
2004	-10,72	-25,44	12,65	38,09	15,47	-4,38	3,63
2005	-14,74	-27,56	14,20	41,76	15,39	-5,68	3,10
2006	-23,76	-35,29	16,15	51,44	15,34	-7,21	3,40
2007	-32,60	-41,50	17,45	58,94	16,59	-9,29	1,59
2008	-34,80	-44,05	19,81	63,86	17,14	-10,64	2,76
2009	-25,82	-30,77	15,32	46,09	12,64	-8,98	1,29
2010	-22,51	-28,28	17,08	45,36	13,25	-7,67	0,20
2011	-20,63	-27,23	20,23	47,46	14,63	-8,59	0,56
2012	-4,62	-19,62	22,02	41,64	15,14	-1,57	1,43
2013	1,09	-17,23	22,54	39,76	16,98	-3,13	4,47
2014	1,66	-17,98	23,65	41,62	19,80	-2,89	2,73

- Το Εμπορικό Ισοζύγιο συνιστά την κυριότερη προβληματική συνιστώσα του ΙΤΣ. Εμφανίζει επίμονα, μεγάλα ελλείμματα, χωρίς θεαματικές μεταβολές στην περίοδο της βαθιάς ύφεσης. Η ανισορροπία του ΕΙ είναι το αποτέλεσμα:
 - (i) του υψηλού επιπέδου των ελληνικών εισαγωγών,
 - (ii) της χαμηλής ανταγωνιστικότητας τιμών και κόστους των ελληνικών προϊόντων που παρατηρήθηκε την περίοδο 2000-11. Ενώ η βελτίωση ανταγωνιστικότητας μετά το 2011 δεν οδήγησε σε παράλληλη αύξηση των ελληνικών εξαγωγών. Το γεγονός αυτό ίσως οφείλεται στο ότι η μετακύλιση των μεταβολών του ανά μονάδα προϊόντος κόστους εργασίας στις τιμές παραγωγών και εξαγωγών παραμένει ατελής, αντανακλώντας παράγοντες όπως (α) η διατήρηση των εμποδίων που περιορίζουν τον ανταγωνισμό στις αγορές προϊόντων και (β) οι αυξήσεις των έμμεσων φόρων,
 - (iii) της σύνθεσης των ελληνικών εξαγομένων προϊόντων όπου οι ελληνικές εξαγωγές σε προϊόντα έντασης κεφαλαίου και τεχνολογίας είναι εξαιρετικά χαμηλότερες σε σύγκριση με άλλες χώρες της Ευρωζώνης,
 - (iv) του χαμηλού βαθμού εξαγωγικής διείσδυσης των ελληνικών προϊόντων, και
 - (v) της ενεργειακής εξάρτησης της οικονομίας.

Διαρθρωτικά χαρακτηριστικά του ΙΠ της Ελλάδας

Οι ελληνικές εξαγωγές κατά γεωγραφικές περιοχές
 Ιανουάριος-Δεκέμβριος 2013
 (σε εκατ. ευρώ)

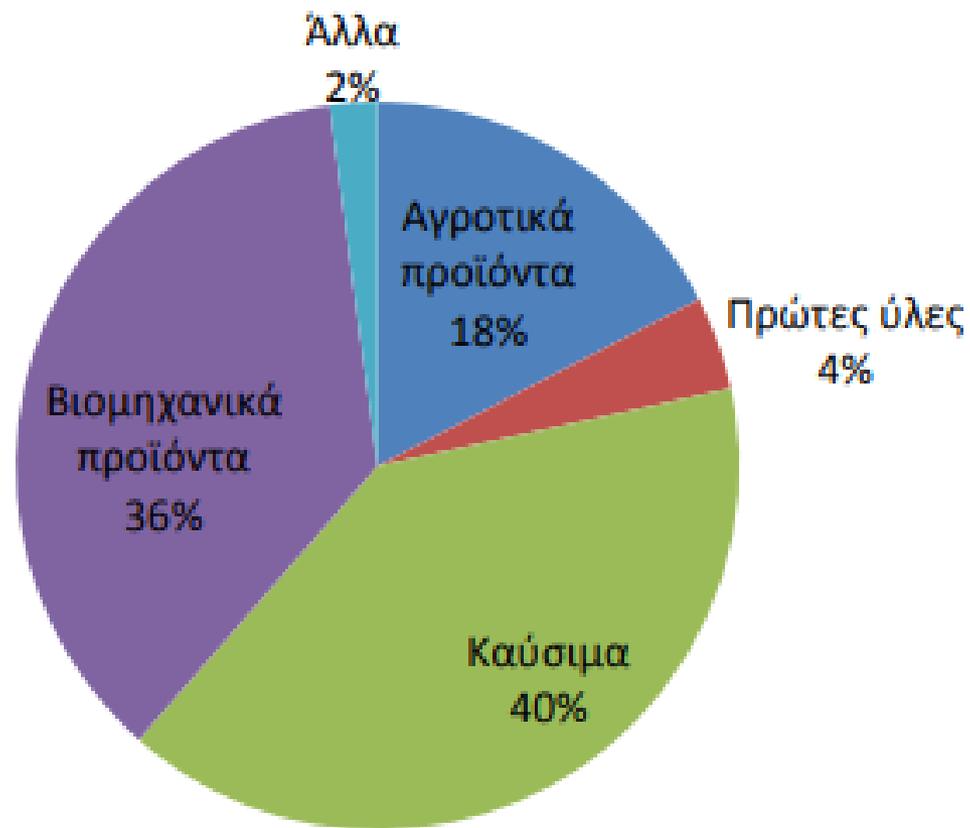
ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ		% ΜΕΤΑΒΟΛΗ	% ΣΥΝΘΕΣΗ	
	2013	2012	2013/2012	2013	2012
ΚΟΣΜΟΣ	27.281,2	27.342,7	-0,2%	100,0%	100,0%
ΟΟΣΑ (29 χώρες)	13.381,4	12.657,8	5,7%	49,0%	46,3%
Ε.Ε. (27)	11.924,7	11.762,0	1,4%	43,7%	43,0%
Ε.Ε. (15)	7.901,2	7.429,1	6,4%	29,0%	27,2%
Β. Αμερική	1.143,0	1.223,1	-6,5%	4,2%	4,5%
Άλλες ανεπτυγμένες χώρες	184,4	191,4	-3,7%	0,7%	0,7%
Υπόλοιπες ΟΟΣΑ (εκτός Ν. Κορέας)	3.367,0	3.112,0	8,2%	12,3%	11,4%
Βαλκάνια	3.649,4	3.922,2	-7,0%	13,4%	14,3%
Κοινοπολ. Ανεξάρτ. Κρατών (ΚΑΚ)	842,8	811,7	3,8%	3,1%	3,0%
Β. Αφρική & Μ. Ανατολή	3.808,3	4.116,2	-7,5%	14,0%	15,1%
Χώρες Αφρικής (εκτός Β. Αφρικής)	130,8	179,9	-27,3%	0,5%	0,7%
Ν.Α. Ασία	587,4	945,7	-37,9%	2,2%	3,5%
Λατ. Αμερική	151,0	122,5	23,3%	0,6%	0,4%
Λοιπές Χώρες	3.486,3	3.044,0	14,5%	12,8%	11,1%

Οι ελληνικές εισαγωγές κατά γεωγραφικές περιοχές
 Ιανουάριος-Δεκέμβριος 2013
 (σε εκατ. ευρώ)

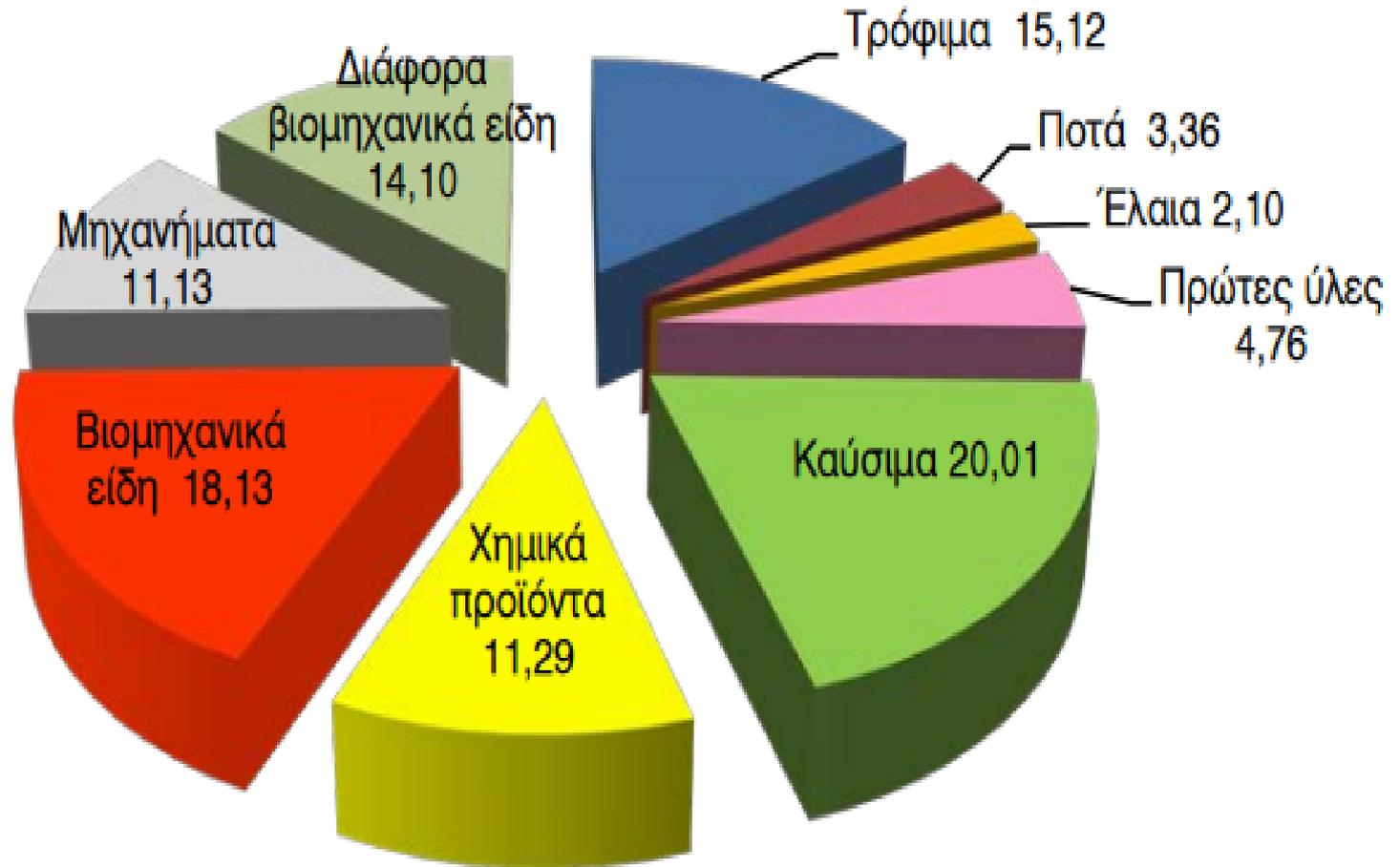
ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ		% ΜΕΤΑΒΟΛΗ	% ΣΥΝΘΕΣΗ	
	2013	2012	2013/2012	2013	2012
ΚΟΣΜΟΣ	46.105,0	48.623,9	-5,2%	100,0%	100,0%
ΟΟΣΑ (29 χώρες)	22.230,3	24.122,3	-7,8%	48,2%	49,6%
Ε.Ε. (27)	21.233,7	22.020,0	-3,6%	46,1%	45,3%
Ε.Ε. (15)	17.632,3	18.519,0	-4,8%	38,2%	38,1%
Β. Αμερική	653,0	767,4	-14,9%	1,4%	1,6%
Άλλες ανεπτυγμένες χώρες	157,5	171,1	-7,9%	0,3%	0,4%
Υπόλοιπες ΟΟΣΑ (εκτός Ν. Κορέας)	1.740,2	1.870,2	-7,0%	3,8%	3,8%
Βαλκάνια	2.453,4	2.312,9	6,1%	5,3%	4,8%
Κοινοπολ. Ανεξάρτ. Κρατών (ΚΑΚ)	9.109,8	8.043,5	13,3%	19,8%	16,5%
Β. Αφρική & Μ. Ανατολή	7.377,0	8.843,7	-16,6%	16,0%	18,2%
Χώρες Αφρικής (εκτός Β. Αφρικής)	96,3	112,0	-14,0%	0,2%	0,2%
Ν.Α. Ασία	1.388,5	2.256,8	-38,5%	3,0%	4,6%
Λατ. Αμερική	517,7	523,7	-1,1%	1,1%	1,1%
Λοιπές Χώρες	3.279,2	3.495,5	-6,2%	7,1%	7,2%

Η διάρθρωση των ελληνικών εξαγωγών και εισαγωγών.

A. Εξαγωγές αγαθών (2013)

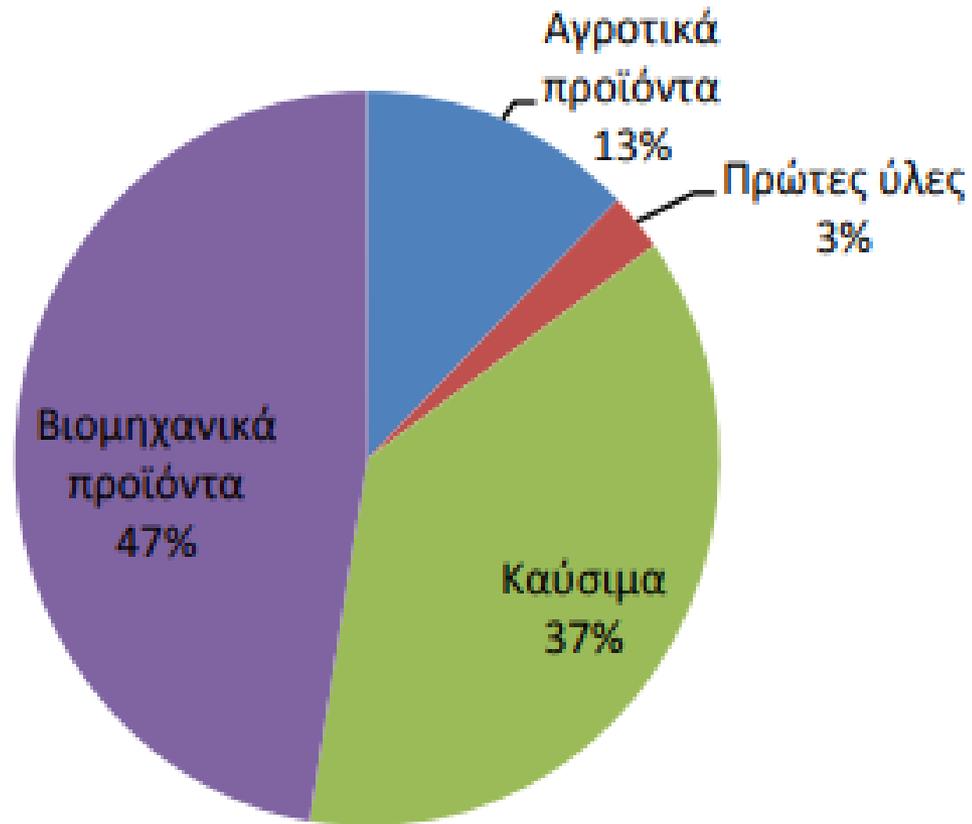

Διάρθρωση εξαγωγών, 2000-2014 (μερίδια επί των συνολικών εξαγωγών)

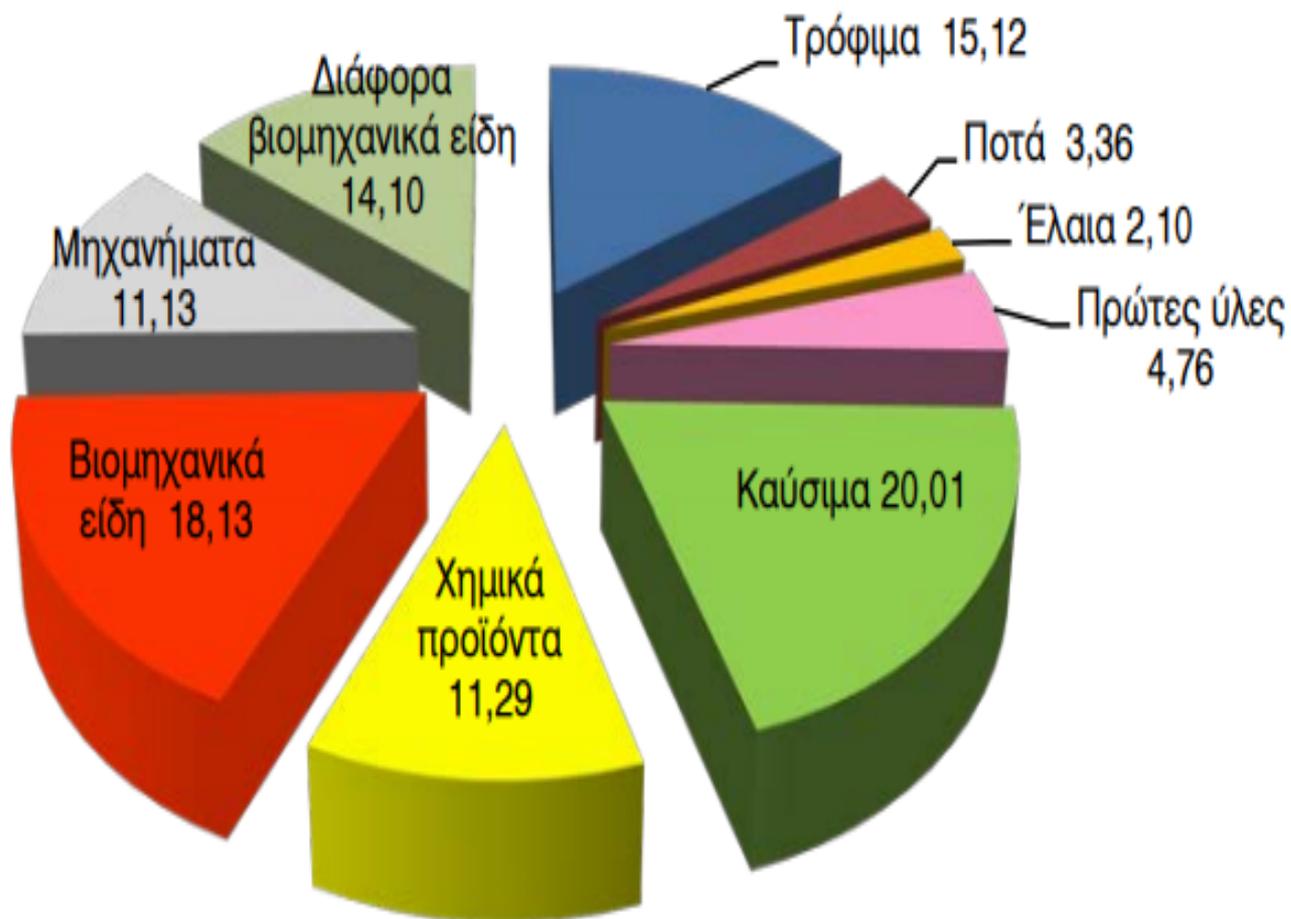

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

B. Εισαγωγές αγαθών (2013)

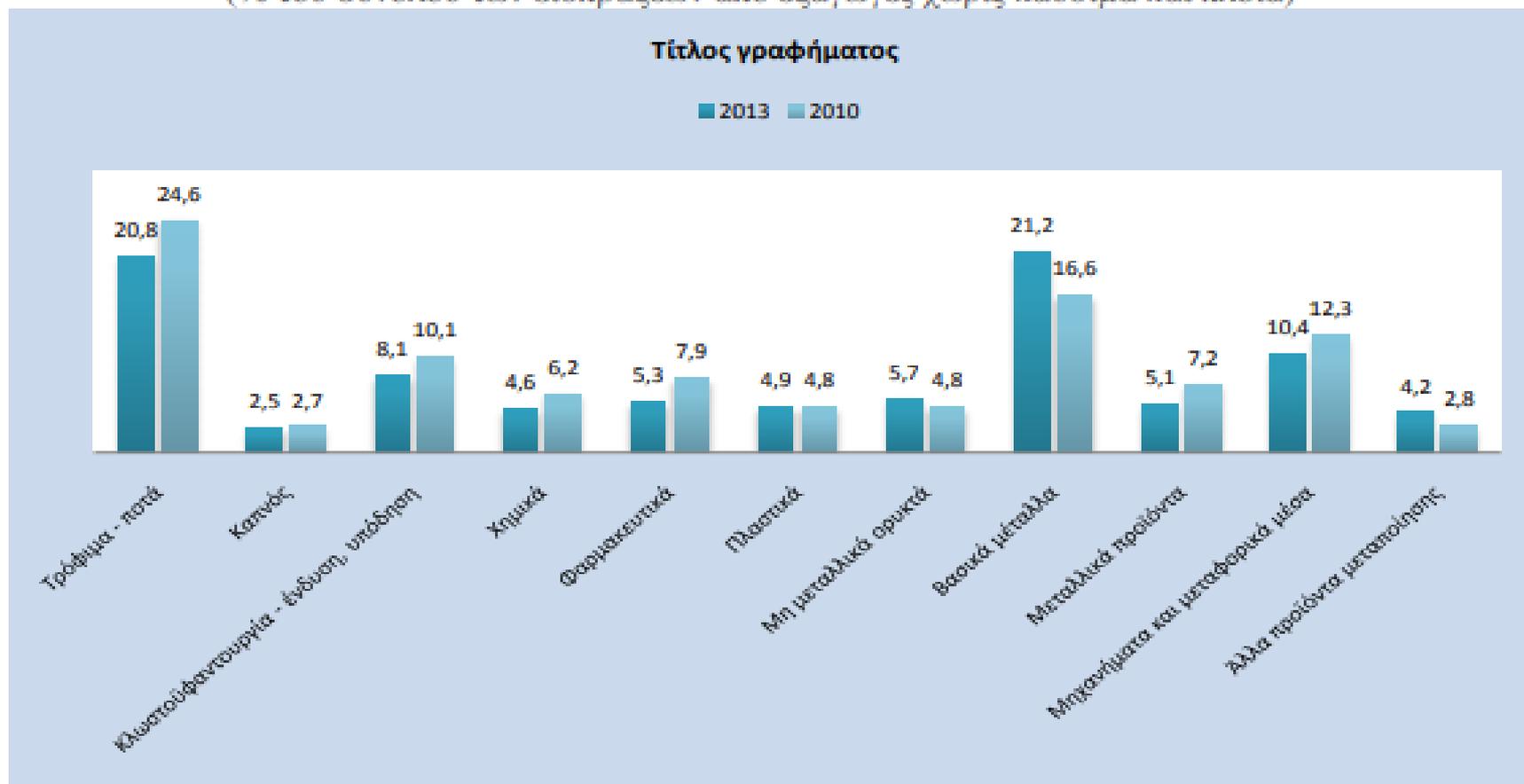
Διάρθρωση εξαγωγών, 2000-2014 (μερίδια επί των συνολικών εξαγωγών)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Διάρθρωση των εξαγωγών αγαθών κατά κλάδο.

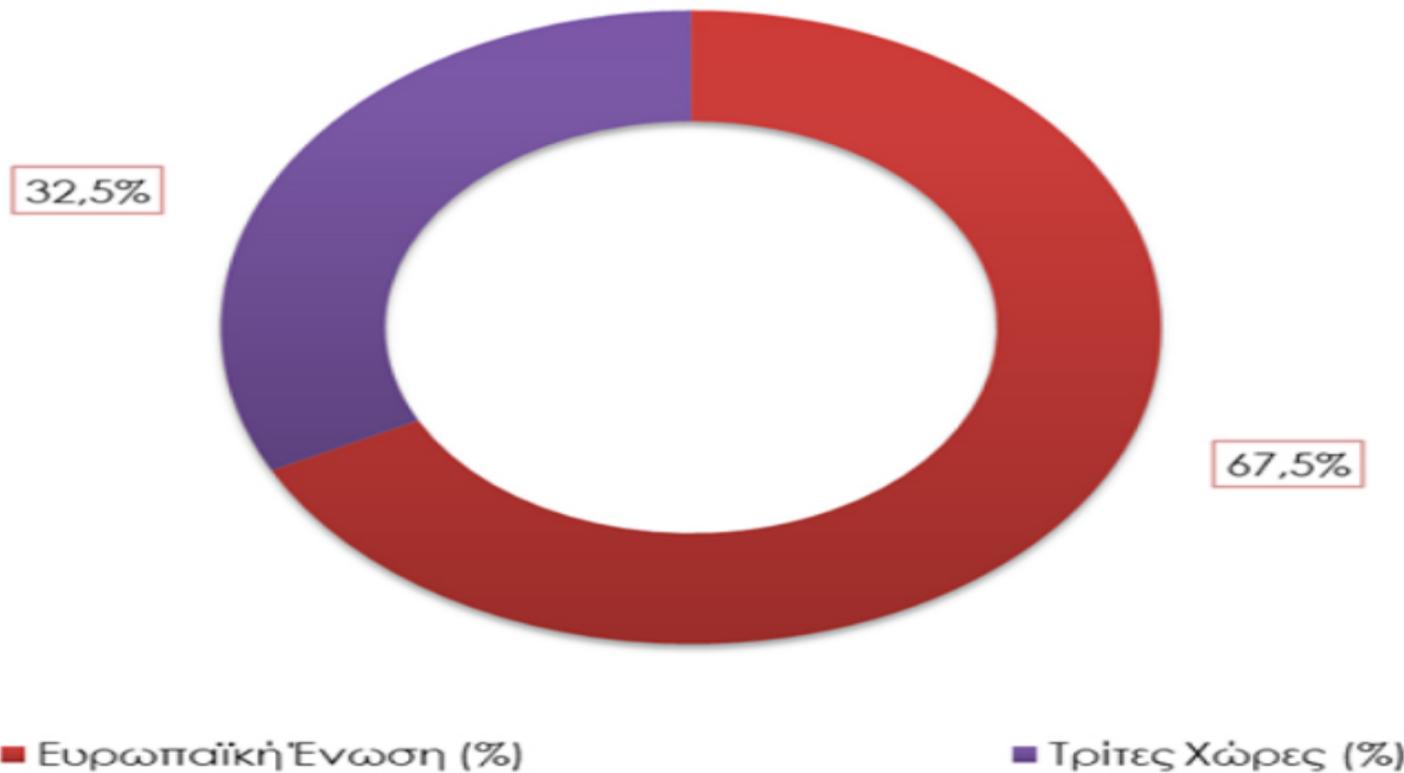
(% του συνόλου των εισπράξεων από εξαγωγές χωρίς καύσιμα και πλοία)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος (2014), Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2013.

Προορισμοί εξαγωγών

Διάγραμμα 2. Μερίδιο κυριότερων εξαγωγικών προορισμών, χωρίς πετρελαιοειδή, 2018

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: ΙΕΕΣ-ΣΕΒΕ

Εμπορευματικές ροές Ελλάδας και Ευρωζώνης (ΕΑ11)

	Εισαγωγές		Εξαγωγές		Δείκτης κάλυψης εξαγωγών
	<i>Σε εκατ. ευρώ</i>	<i>Μερίδια επί του συνόλου των εισαγωγών</i>	<i>Σε εκατ. ευρώ</i>	<i>Μερίδια επί του συνόλου των εξαγωγών</i>	<i>Χ/Μ</i>
2000	18.827,75	51,93	4.891,54	38,57	0,26
2001	19.191,01	52,06	4.953,09	38,81	0,26
2002	19.322,21	50,44	4.662,14	38,67	0,24
2003	20.792,29	50,24	5.070,41	40,80	0,24
2004	22.648,61	50,91	5.142,13	39,54	0,23
2005	22.620,12	49,21	5.633,73	38,12	0,25
2006	24.598,79	47,17	6.545,16	38,47	0,27
2007	27.461,97	46,16	6.724,77	34,95	0,24
2008	28.173,44	43,95	6.723,51	31,79	0,24
2009	23.168,81	45,21	5.455,06	31,51	0,24
2010	19.893,82	40,09	6.054,71	29,27	0,30
2011	18.231,95	38,23	6.625,47	27,64	0,36
2012	16.315,40	33,67	6.275,50	22,93	0,38
2013	16.488,72	35,19	6.730,21	24,41	0,41
2014	17.150,11	36,60	6.839,50	25,17	0,40

Διάρθρωση των εισαγωγών αγαθών ανάλογα με τη χρήση.

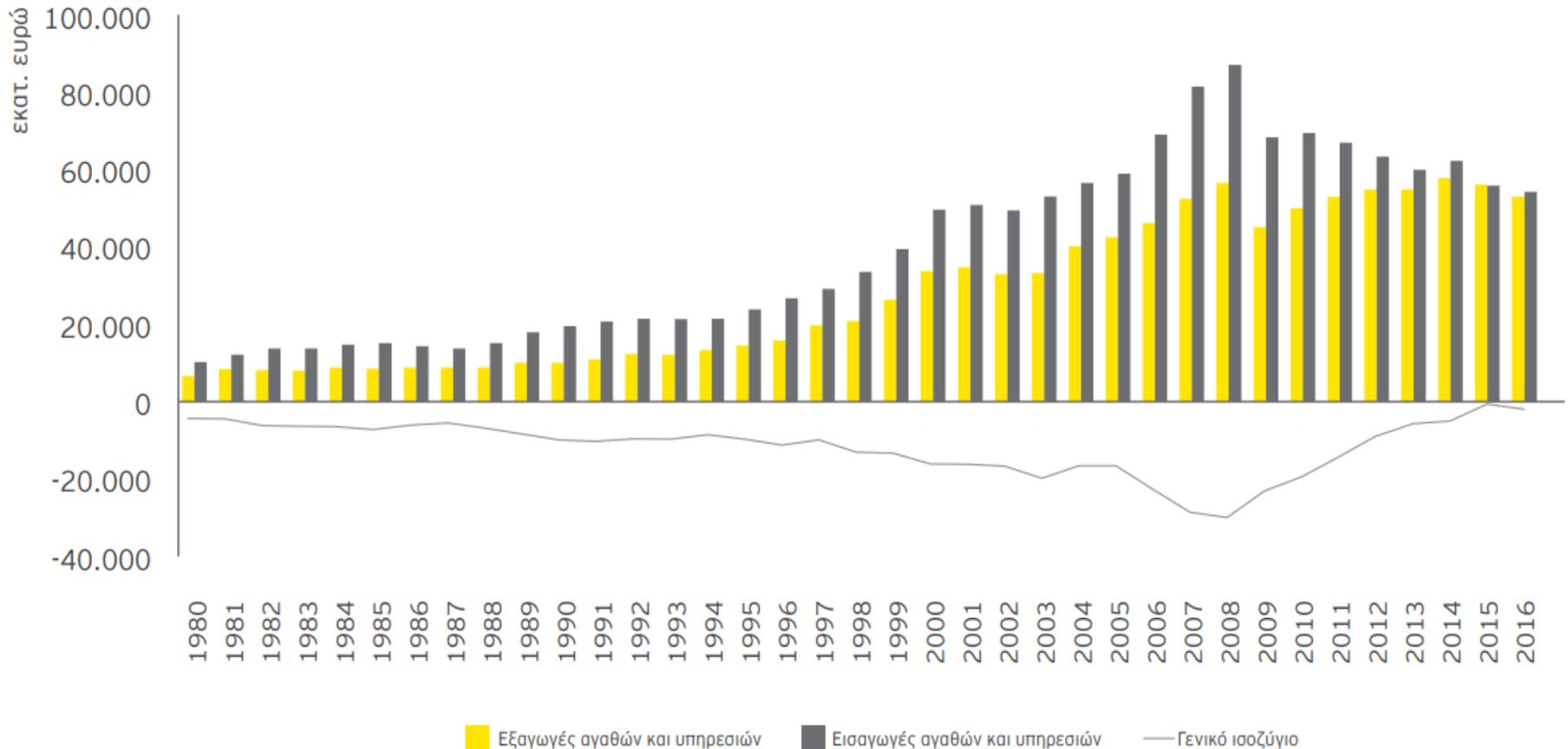
(ποσοστό του συνόλου των πληρωμών εκτός καυσίμων και πλοίων)

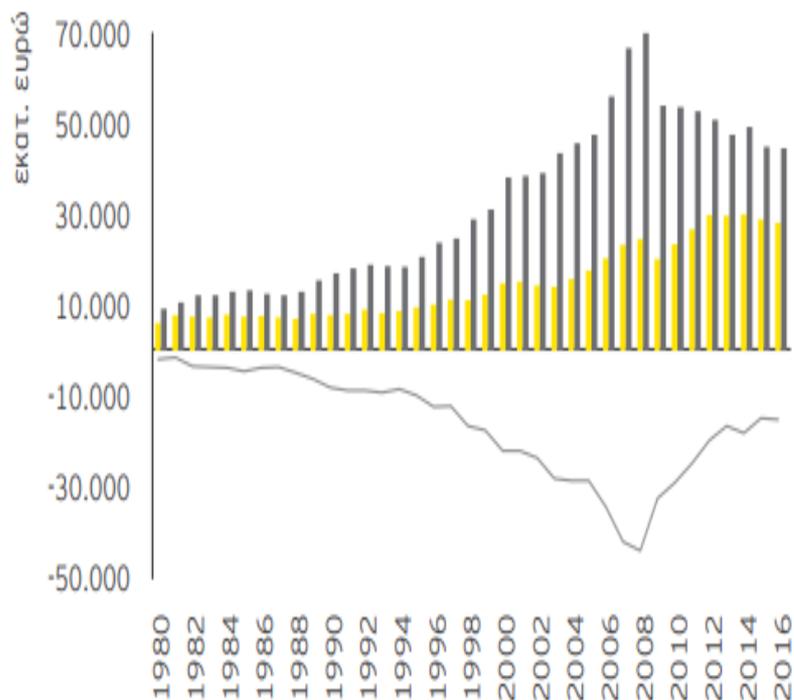
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος (2014), Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2013.

Εξωτερικό Εμπόριο Ελλάδας, 1980-2016

Εξωτερικό εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών (τρέχουσες τιμές)

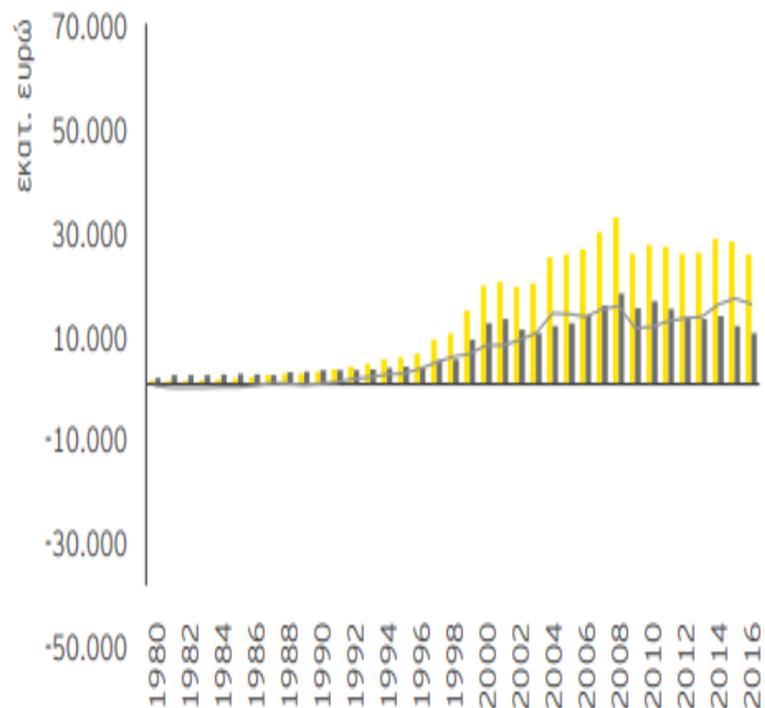

Εξωτερικό εμπόριο αγαθών (τρέχουσες τιμές)

■ Εξαγωγές αγαθών ■ Εισαγωγές αγαθών — Ισοζύγιο αγαθών

Εξωτερικό εμπόριο υπηρεσιών (τρέχουσες τιμές)

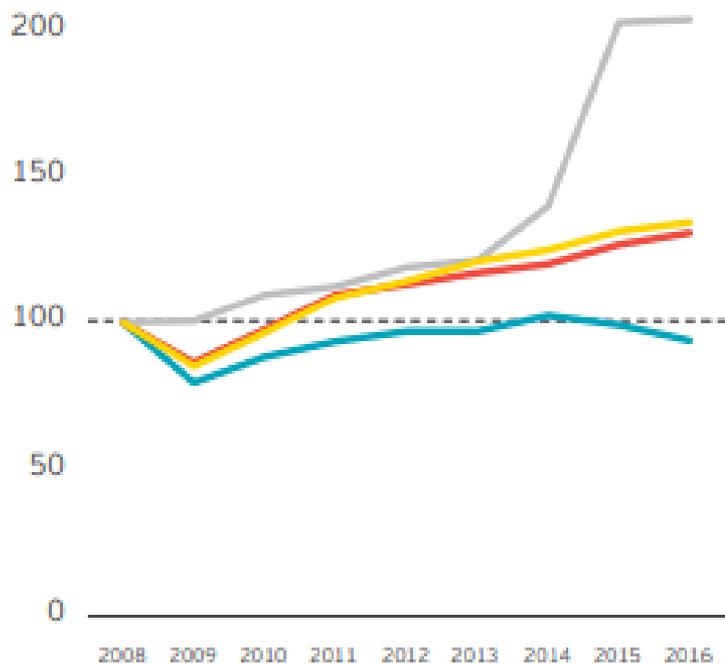

■ Εξαγωγές υπηρεσιών ■ Εισαγωγές υπηρεσιών — Ισοζύγιο υπηρεσιών

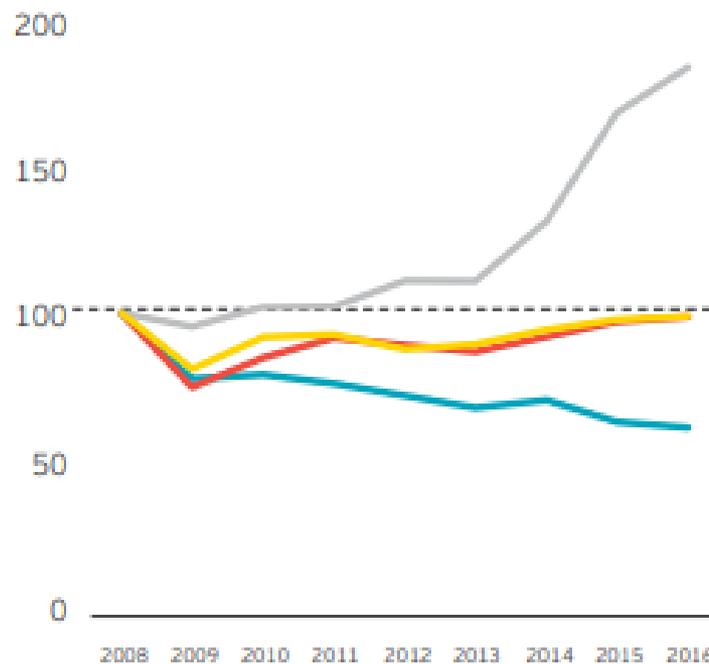
- Η περιορισμένη εξαγωγική δραστηριότητα, σε συνάρτηση με τις υψηλές εισαγωγικές ανάγκες, οδήγησε **ιστορικά σε έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου** της χώρας, το οποίο, προ της κρίσης, έβαινε συνεχώς αυξανόμενο – αντικατοπτρίζοντας έτσι τη σταθερή επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας της Ελλάδας.
- Η διαρθρωτική αυτή υστέρηση, σε συνδυασμό με την παράλληλη συνεχή υποχώρηση στις μεταβιβάσεις κεφαλαίων, οδήγησε στη **συσσώρευση σημαντικών ελλειμμάτων στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών**, το οποίο, με τη σειρά του, οδηγούσε σε υψηλές απαιτήσεις για συνάλλαγμα, αλλά και για ξένες επενδύσεις.
- Μέχρι και τη δεκαετία του 1990, το έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο της χώρας δεν υπερέβαινε το 10% του ΑΕΠ, με το εμπόριο αγαθών να παρουσιάζει σταθερή υστέρηση σε σχέση με το εμπόριο των υπηρεσιών. Από τα τέλη της δεκαετίας του 1990, το έλλειμμα αρχίζει να αυξάνεται με ταχύτατους ρυθμούς και κορυφώνεται το **2008, αγγίζοντας το 18% του ΑΕΠ για το εμπόριο αγαθών και περίπου το 12% για το σύνολο του εξωτερικού εμπορίου της χώρας.**
- Με το ξέσπασμα της κρίσης και την ένταξη της χώρας σε προγράμματα διαρθρωτικής προσαρμογής, το εμπορικό ισοζύγιο αρχίζει να διορθώνεται σταδιακά, υποβοηθούμενο και από τη συνεχή αύξηση πλεονάσματος στο ισοζύγιο υπηρεσιών. Το 2016, το έλλειμμα για το σύνολο του εξωτερικού εμπορίου κινείται πλέον οριακά κοντά στο 1% του ΑΕΠ. **Αλλά η ανάκαμψη αυτή οφείλεται περισσότερο στη μείωση των εισαγωγών και λιγότερο στην αύξηση των εξαγωγών, κατά τη διάρκεια της κρίσης.**

Συγκρίνοντας την πορεία του εξωτερικού εμπορίου με άλλες ευρωπαϊκές χώρες που προσέφυγαν σε προγράμματα στήριξης, παρατηρείται ότι οι εξαγωγές της Ελλάδας αυξάνονται, αλλά με ιδιαίτερα ασθενικό ρυθμό από το 2008 μέχρι σήμερα. Δηλαδή, ενώ υπήρξε μια σημαντική βελτίωση στην ανταγωνιστικότητα της χώρας, με την πτώση του εργατικού κόστους σχεδόν κατά 13% την περίοδο 2009-2013, οι εξαγωγές δεν φαίνεται να ακολούθησαν τους αναμενομένους υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης.

**Εξαγωγές
(2008=100)**

**Εισαγωγές
(2008=100)**

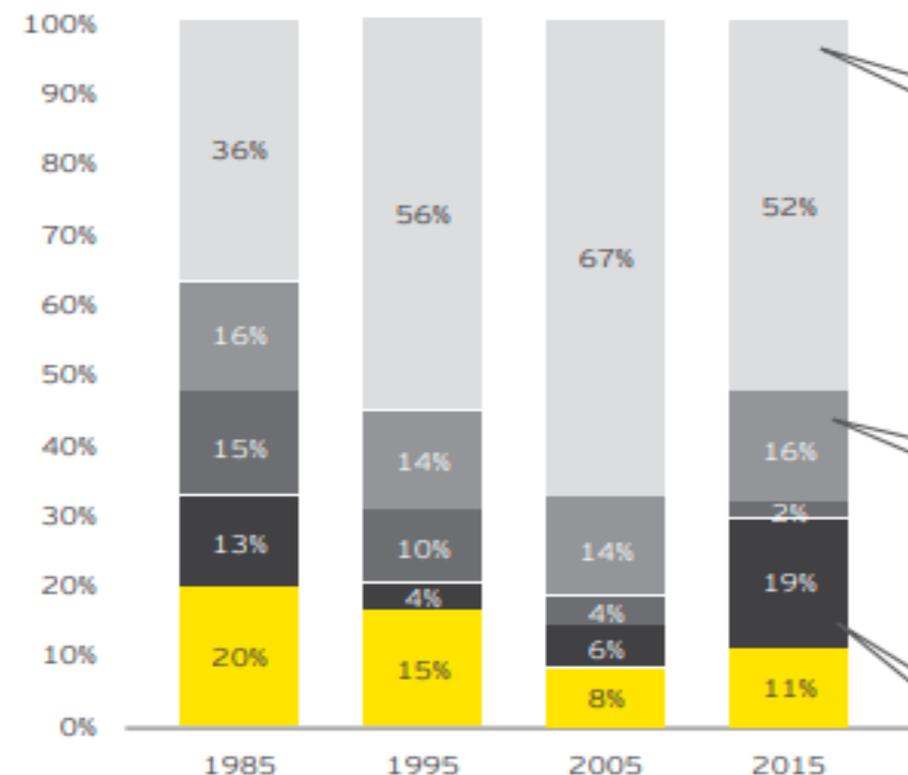

■ Ελλάδα ■ Ισπανία ■ Ιρλανδία ■ Πορτογαλία

Η δομή των ελληνικών εξαγωγών έχει αλλάξει σημαντικά μέσα στα τελευταία 30 χρόνια. Η μετάβαση της οικονομίας σε οικονομία υπηρεσιών αποτυπώνεται σαφέστατα και στη σύνθεση των εξαγωγών της χώρας.

Οι υπηρεσίες, πλέον, καλύπτουν οριακά άνω του 50% των εξαγωγών, έχοντας αγγίξει και επίπεδα άνω του 65% πριν την κρίση.

Δομή των ελληνικών εξαγωγών

- Υπηρεσίες
- Άλλα βιομηχανικά προϊόντα
- Κλωστοϋφαντουργία και ρουχισμός
- Εξόρυξη
- Αγροτικά προϊόντα και τρόφιμα

Πηγή: UN COMTRADE, International Trade Statistics Database, Επεξεργασία ΕΥ

Ταξιδιωτικές υπηρεσίες

Πολιτιστικές υπηρεσίες

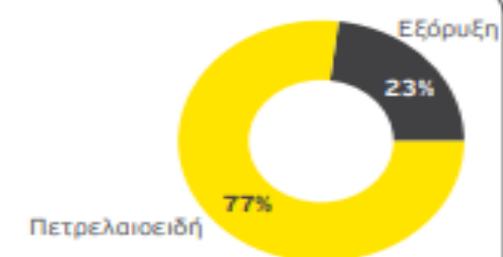
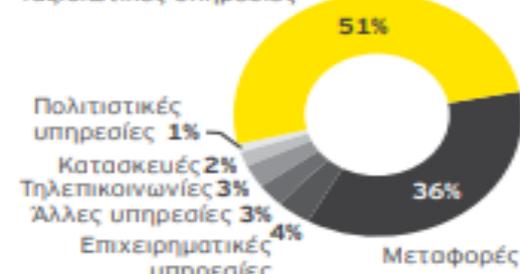
Κατασκευές

Τηλεπικοινωνίες

Άλλες υπηρεσίες

Επιχειρηματικές υπηρεσίες

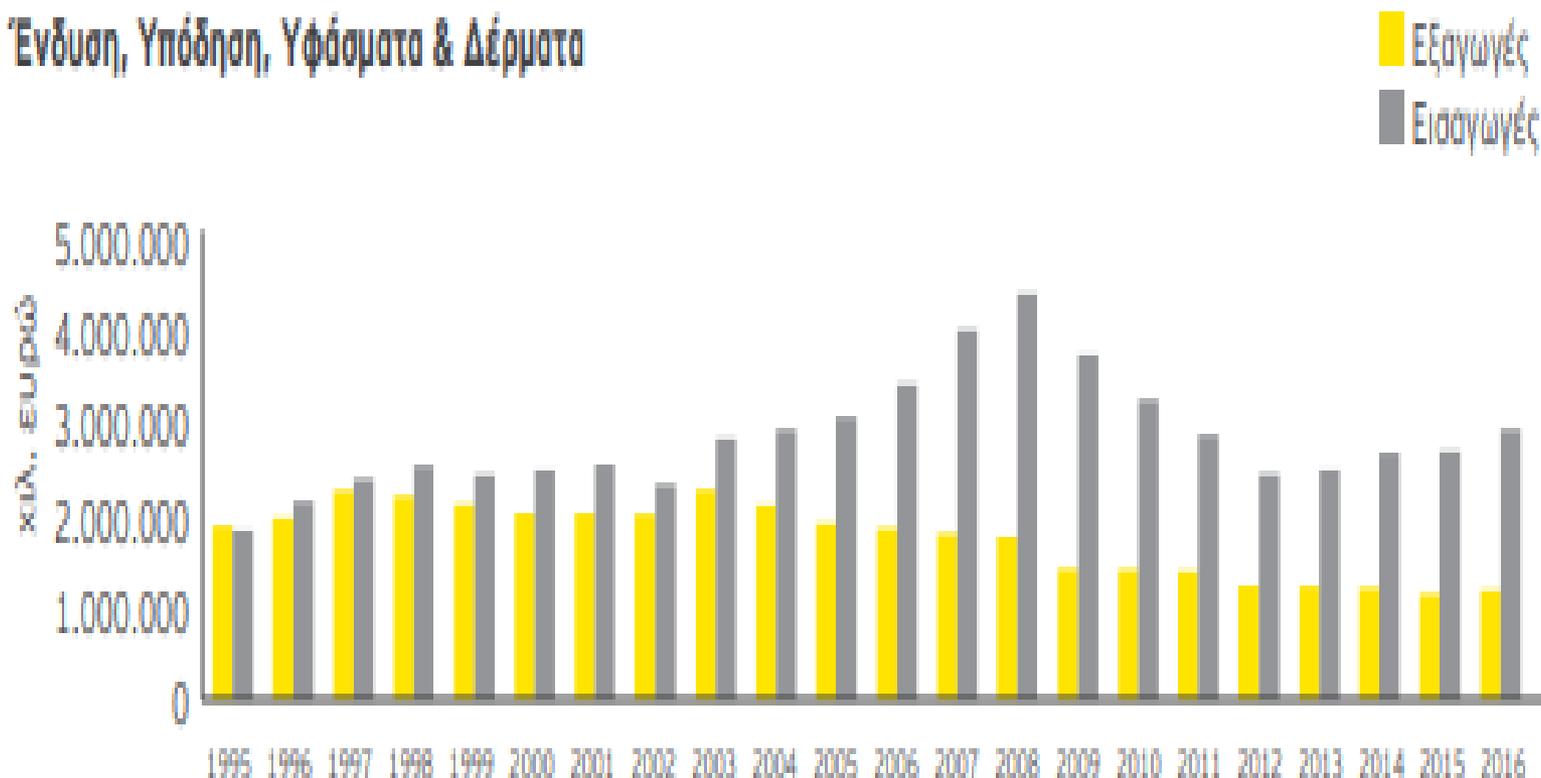
Μεταφορές

- Όσον αφορά στο εμπόριο αγαθών, φαίνεται να κυριαρχείται από την **εισαγωγή, διύλιση, επεξεργασία και επανεξαγωγή προϊόντων πετρελαίου**. Κατά την τελευταία πενταετία, οι εξαγωγές ορυκτών καυσίμων και λοιπών παραγώγων καλύπτουν μεταξύ του 30-40% της αξίας των ελληνικών εξαγωγικών αγαθών. Κύριο χαρακτηριστικό αυτών των εξαγωγών είναι το υψηλό ποσοστό μη-εγχώριας προστιθέμενης αξίας, λόγω της εξάρτησής τους από εισαγόμενες πρώτες ύλες.
- Αντίστοιχα, **παραδοσιακά σημαντικοί εξαγωγικοί βιομηχανικοί κλάδοι παρουσιάζουν συρρίκνωση** την τελευταία δεκαετία. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της βιομηχανίας **κλωστοϋφαντουργίας και ένδυσης**, που δεν κατάφερε να τοποθετηθεί στρατηγικά και έγκαιρα έναντι των παγκόσμιων αλλαγών στον κλάδο τα τελευταία χρόνια.
- Το 2005, εφαρμόστηκε από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου η προγραμματισμένη **άρση των ποσοστώσεων εισαγωγών σε είδη κλωστοϋφαντουργίας και ένδυσης από χώρες χαμηλού κόστους, όπως η Κίνα, η Ινδία**, κλπ. Το αποτέλεσμα αυτής της αλλαγής ήταν η αύξηση των ανταγωνιστικών πιέσεων τόσο στην ελληνική αγορά από την εισαγωγή φθηνότερων προϊόντων, όσο και εκτός Ελλάδας, όπου οι ελληνικές εξαγωγές κλωστοϋφαντουργίας και ένδυσης έπρεπε να ανταγωνισθούν φθηνότερα προϊόντα από την Κίνα, την Ινδία και αλλού. Αντίστοιχες πιέσεις δέχθηκαν παραγωγοί και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, όμως, σε πολλές περιπτώσεις, κατάφεραν να ανταπεξέλθουν εφαρμόζοντας στρατηγικές αλλαγές, με ή χωρίς τη βοήθεια του κράτους, πολύ νωρίτερα από το 2005, όπως η διατήρηση του brand και η παράλληλη μεταφορά της παραγωγής σε χώρες φθηνότερου εργασιακού κόστους, η καθετοποίηση της παραγωγής και η βελτιστοποίηση της εφοδιαστικής αλυσίδας, ή η εστίαση στην υψηλή ποιότητα.

Η περίπτωση της βιομηχανίας κλωστοϋφαντουργίας και ένδυσης

Ένδυση, Υπόδηση, Υφάσματα & Δέρματα

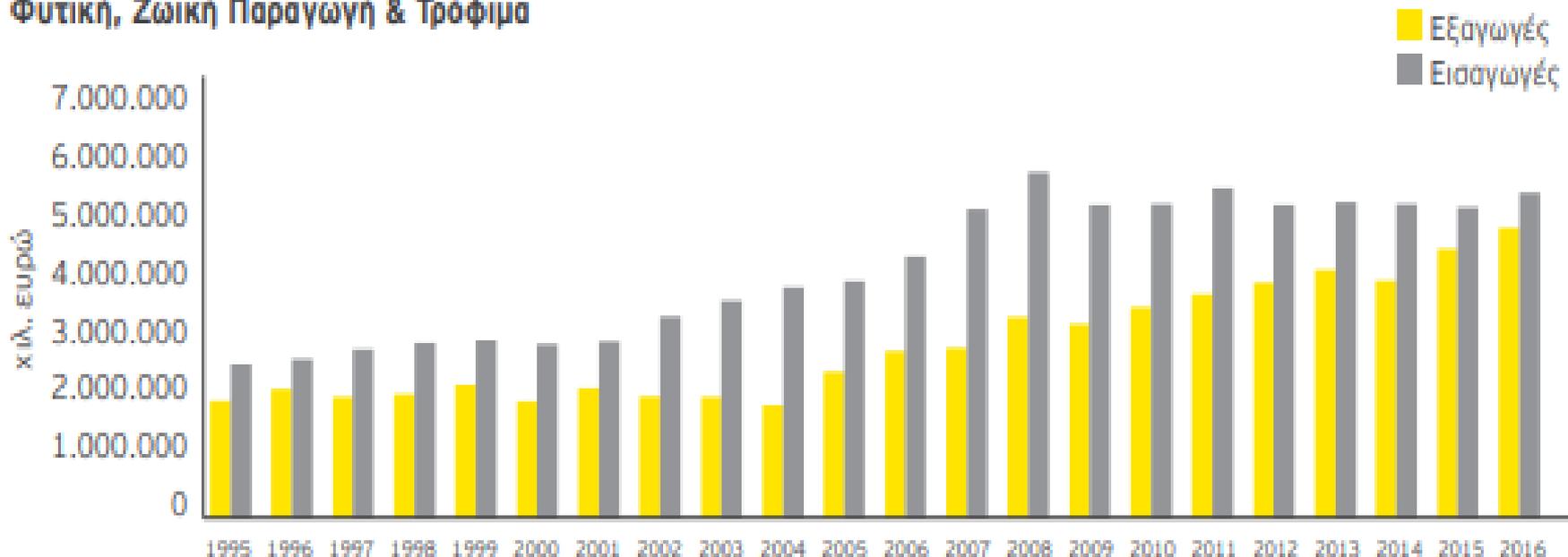

Πηγή: UN COMTRADE, International Trade Statistics Database, Επεξεργασία ΕΥ

Ο κλάδος των τροφίμων

Ο κλάδος των τροφίμων φαίνεται να παρουσιάζει μια σχετική εξαγωγική δυναμική από το 2005 μέχρι σήμερα. Έχοντας διαγράψει μια σχετικά ασθενική πορεία στη δεκαετία του 1990, με σταδιακή αύξηση του εμπορικού ελλείμματος, παρατηρείται μια αναστροφή στον κλάδο την τελευταία δεκαετία, με τις εξαγωγές να αυξάνονται διαρκώς έναντι των σταθερών μεγεθών των εισαγωγών. Λαμβάνοντας υπόψη το συγκριτικό πλεονέκτημα της Ελλάδας σε αυτόν τον τομέα, η διαφαινόμενη εξαγωγική δυναμική που αναπτύσσεται κατά τα χρόνια της κρίσης είναι αφενός ενθαρρυντική, αφετέρου θα μπορούσε να αποτελέσει βάση για περεταίρω ανάπτυξη στο μέλλον.

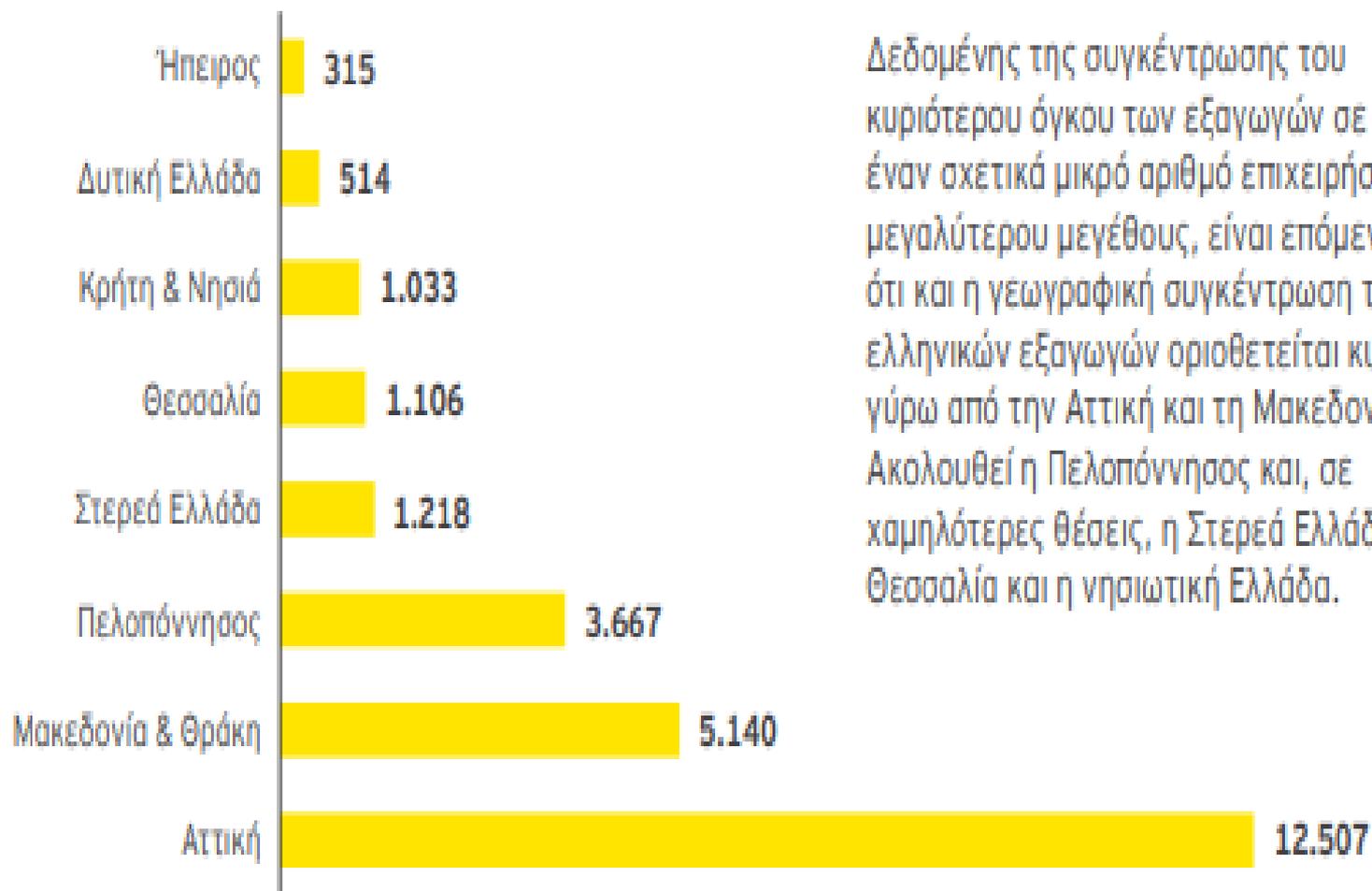
Φυτική, Ζωική Παραγωγή & Τρόφιμα

Ο ρόλος των Περιφερειών της Ελλάδας

- Εξαγωγική δραστηριότητα ανά Περιφέρεια
 - Κλαδική χαρτογράφηση των εξαγωγών των Περιφερειών της χώρας
 - Εξαγωγικοί προορισμοί ανά Περιφέρεια
- ✓ Χρονική περίοδος αναφοράς: 2008-2012

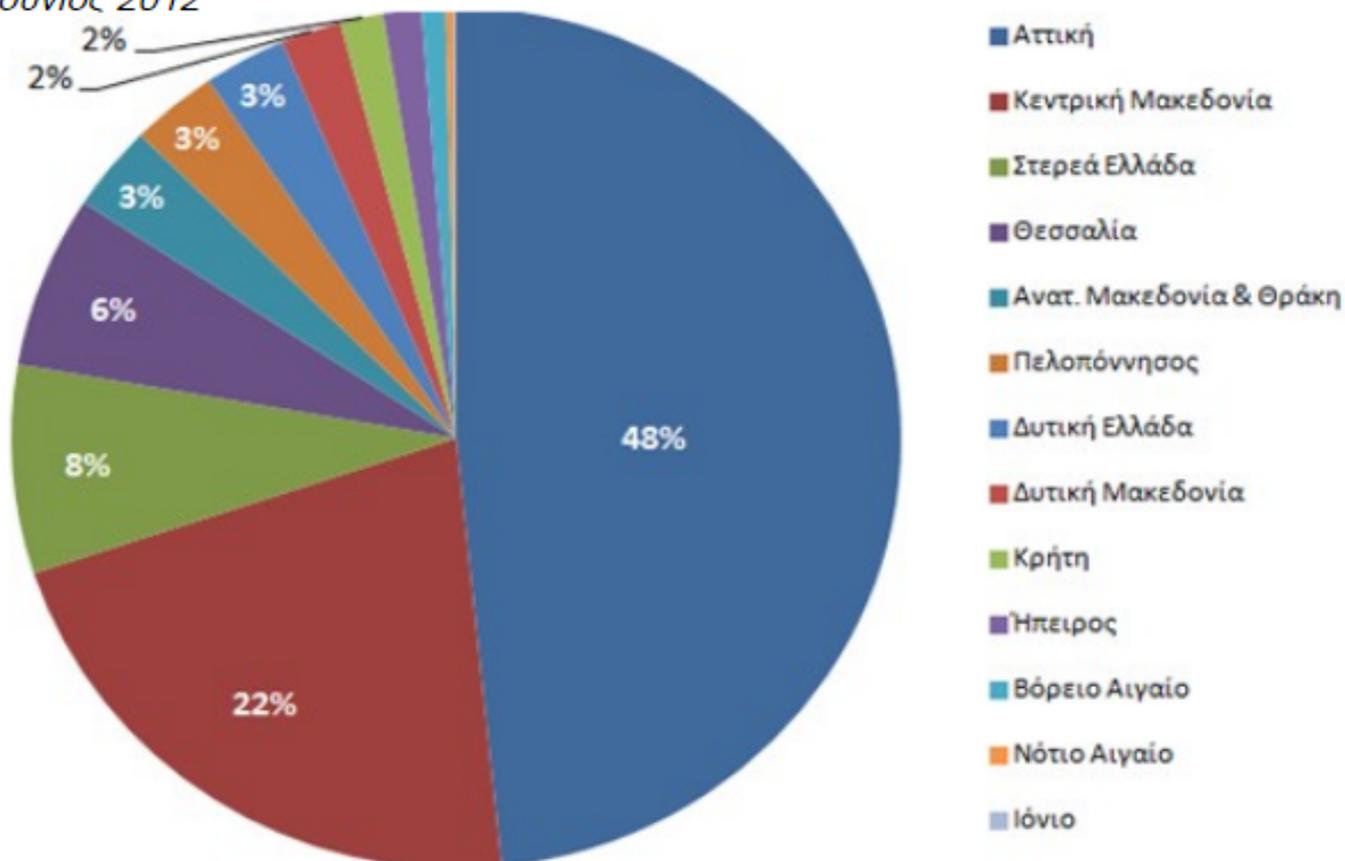
Εξαγωγές αγαθών ανά περιφέρεια, 2015 (εκατ. ευρώ)

Δεδομένης της συγκέντρωσης του κυριότερου όγκου των εξαγωγών σε έναν σχετικά μικρό αριθμό επιχειρήσεων μεγαλύτερου μεγέθους, είναι επόμενο ότι και η γεωγραφική συγκέντρωση των ελληνικών εξαγωγών οριοθετείται κυρίως γύρω από την Αττική και τη Μακεδονία. Ακολουθεί η Πελοπόννησος και, σε χαμηλότερες θέσεις, η Στερεά Ελλάδα, η Θεσσαλία και η νησιωτική Ελλάδα.

Συνεισφορά στις ελληνικές εξαγωγές ανά περιφέρεια

Διάστημα: Ιαν-Ιούνιος 2012

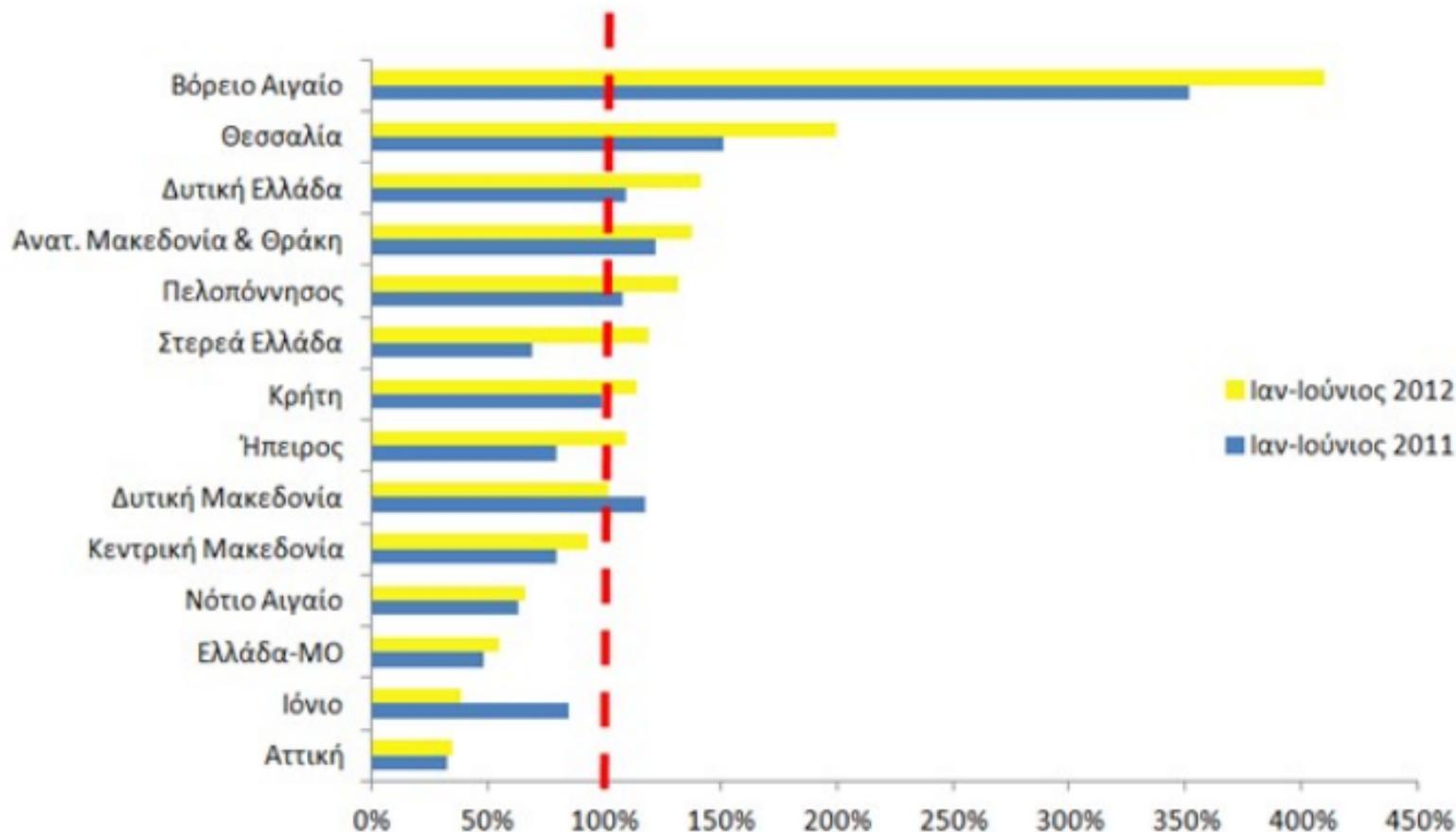
- 70% των ελληνικών εξαγωγών εξακολουθεί να πραγματοποιείται από τις περιφέρειες Αττική και Κεντρική Μακεδονία
- Σημαντική άνοδος Στερεάς Ελλάδας και Θεσσαλίας και πτώση Πελοποννήσου στην κατάταξη
- Νησιωτική Ελλάδα: συνεισφορά μόλις 3% στο σύνολο των ελληνικών εξαγωγών

Δείκτης επικάλυψης (εξαγωγές/ εισαγωγές)

Διάστημα: Ιαν-Ιούνιος 2011 -12

ΣΕΒΕ
ΕΤΝΑΕΤΟΜΕ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΜΟΡΦΩΣΗ ΕΛΛΑΔΑΣ

- Δείκτης επικάλυψης = καθρέπτης του εμπορικού ισοζυγίου
- 9/13 περιφέρειες το α' 6μηνο 2012 έχουν πλεονασματικό εμπορικό ισοζύγιο (δείκτης επικάλυψης > 100%). Οι 3 από τις 9 περιφέρειες (Στερεά Ελλάδα, Κρήτη, Ήπειρος), μέχρι και το 2011 είχαν ελλειμματικό εμπορικό ισοζύγιο. Παρόλα αυτά ο Εθνικός Μέσος Όρος παραμένει χαμηλά στο 55%, εξαιτίας κατά κύριο λόγο της Αττικής (35%)

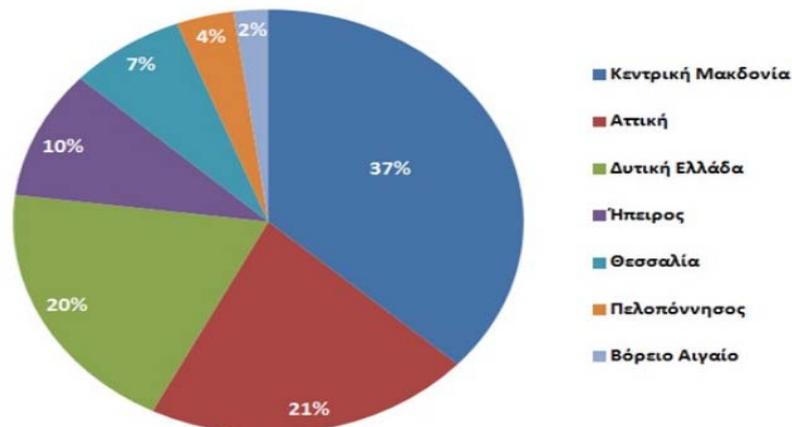
Ποιοι κλάδοι σημείωσαν **αύξηση**;
Από ποιες περιφέρειες προήλθε η αύξηση;

Διάστημα: Ιαν-Ιούνιος 2008 -12

Τρόφιμα - Ποτά - Καπνά (μερίδιο 26% στις ελλην. εξαγωγές)

Συνολική αύξηση εξαγωγών 6μηνο 2008-12: **16%**
Η αύξηση κατά **16%** προέρχεται από τις περιφέρειες:

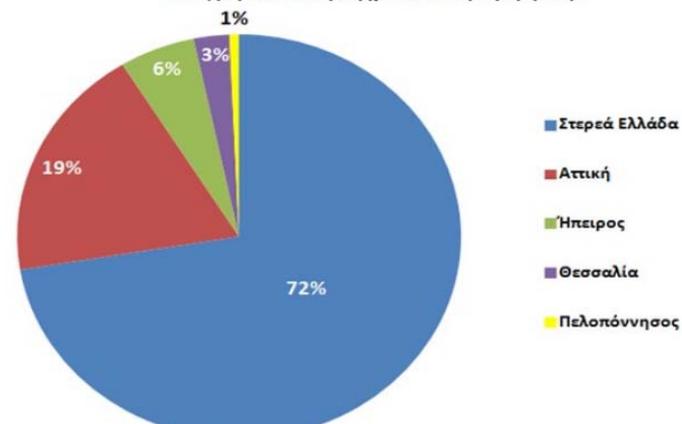
Ποιοι κλάδοι σημείωσαν **αύξηση**;
Από ποιες περιφέρειες προήλθε η αύξηση;

Διάστημα: Ιαν-Ιούνιος 2008 -12

Χημικά - Πλαστικά (μερίδιο 18% στις ελλην. εξαγωγές)

Συνολική αύξηση εξαγωγών 6μηνο 2008-12: **9%**
Η αύξηση κατά **9%** προέρχεται από τις περιφέρειες:

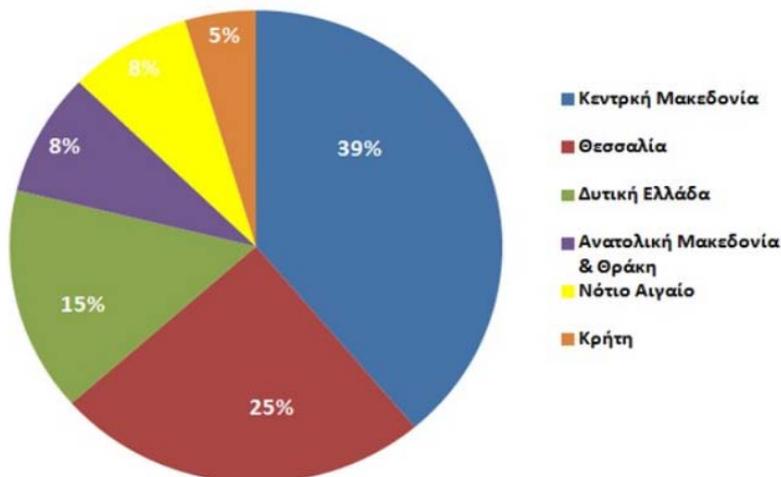
Ποιοι κλάδοι σημείωσαν **αύξηση**;
Από ποιες περιφέρειες προήλθε η αύξηση;

Διάστημα: Ιαν-Ιούνιος 2008 -12

Μη Μεταλλικά Ορυκτά (μερίδιο 4% στις ελλην. εξαγωγές)

Συνολική αύξηση εξαγωγών 6μηνο 2008-12: **1%**
Η αύξηση κατά **1%** προέρχεται από τις περιφέρειες:

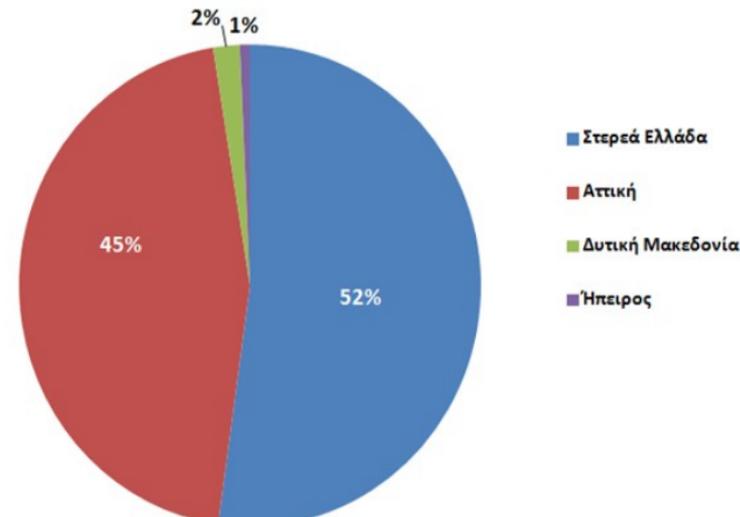
Ποιοι κλάδοι σημείωσαν **αύξηση**;
Από ποιες περιφέρειες προήλθε η αύξηση;

Διάστημα: Ιαν-Ιούνιος 2008 -12

Οχήματα (μερίδιο 2% στις ελλην. εξαγωγές)

Συνολική αύξηση εξαγωγών 6μηνο 2008-12: **3%**
Η αύξηση κατά **3%** προέρχεται από τις περιφέρειες:

Ποιοι κλάδοι σημείωσαν **μείωση**;
Από ποιες περιφέρειες προήλθε η μείωση;

Διάστημα: Ιαν-Ιούνιος 2008 -12

Ποιοι κλάδοι σημείωσαν **μείωση**;
Από ποιες περιφέρειες προήλθε η μείωση;

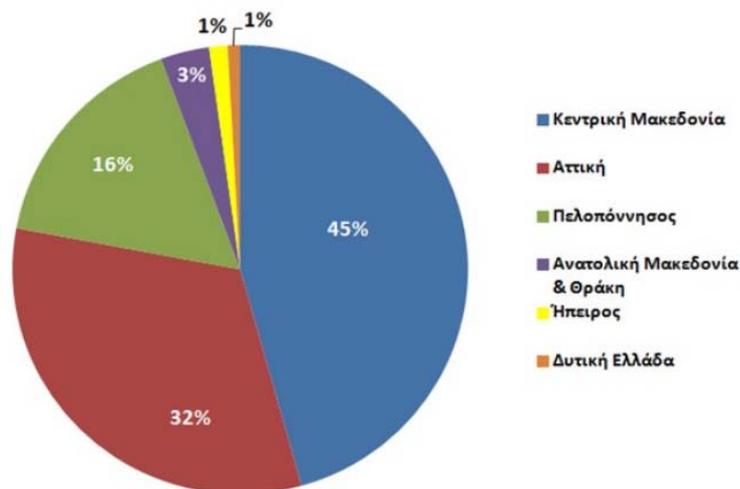
Διάστημα: Ιαν-Ιούνιος 2008 -12

Μέταλλα (μερίδιο 18% στις ελλην. εξαγωγές)

Συνολική μείωση εξαγωγών 6μηνο 2008-12: **1%**

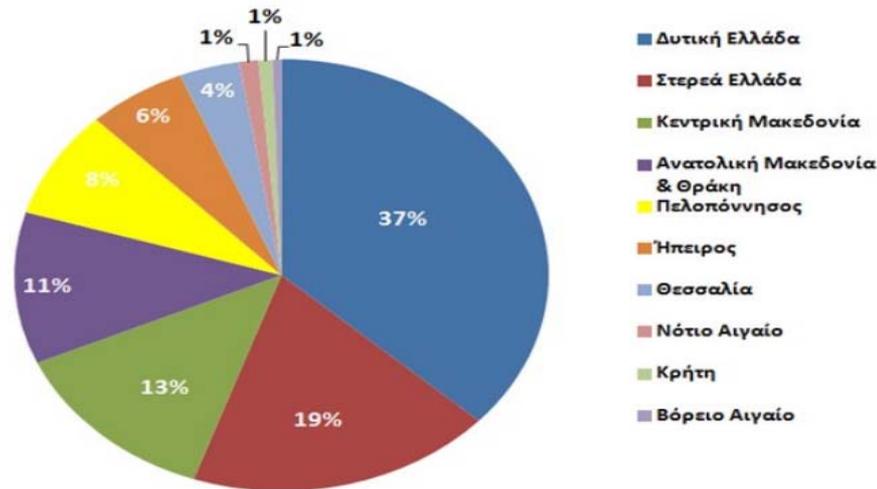
Η μείωση κατά **1%** προέρχεται από τις περιφέρειες:

Μηχανές - Συσκευές (μερίδιο 11% στις ελλην. εξαγωγές)

Συνολική μείωση εξαγωγών 6μηνο 2008-12: **2%**

Η μείωση κατά **2%** προέρχεται από τις περιφέρειες:

Ποιοι κλάδοι σημείωσαν **μείωση**;
Από ποιες περιφέρειες προήλθε η μείωση;

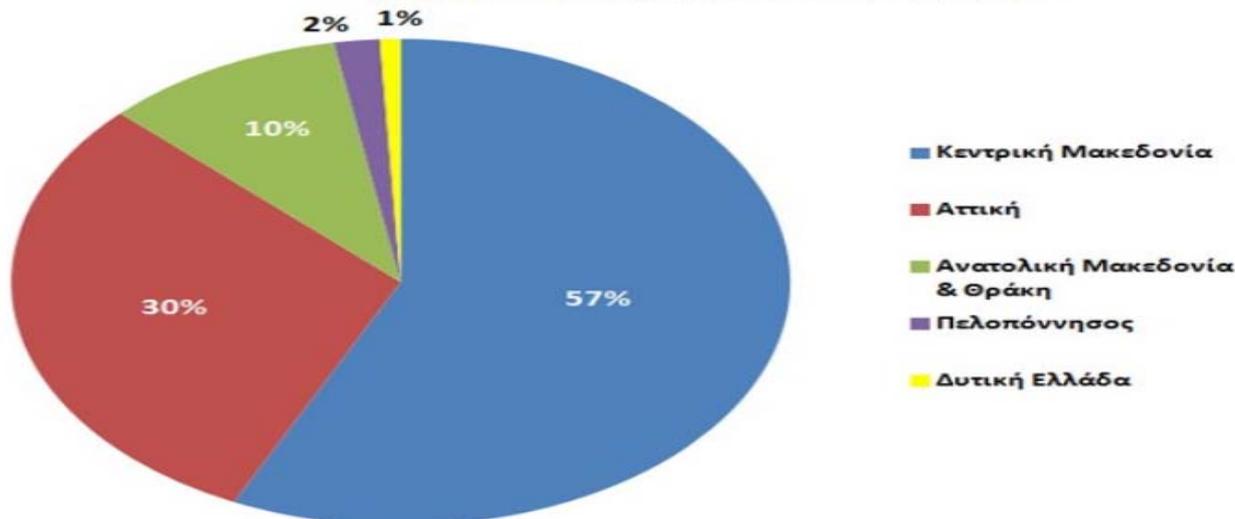
Διάστημα: Ιαν-Ιούνιος 2008 -12

Κλωστοϋφαντουργία & Ένδυση (μερίδιο 10% στις ελλην. εξαγωγές)

Συνολική μείωση εξαγωγών 6μηνο 2008-12: **16%**

Η μείωση κατά **16%** προέρχεται από τις περιφέρειες:

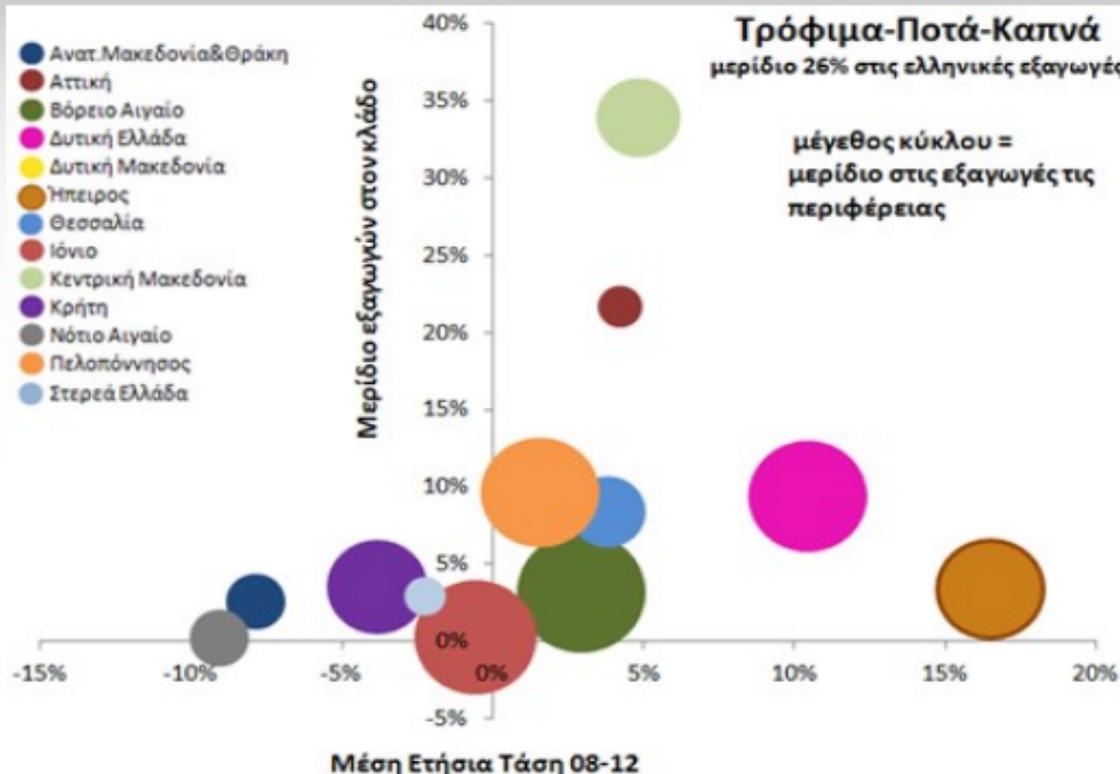
Τρόφιμα-Ποτά-Καπνά μερίδιο 26% στις ελληνικές εξαγωγές

ΣΕΒΕ
ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ

μέγεθος κύκλου =
μερίδιο στις εξαγωγές της
περιφέρειας

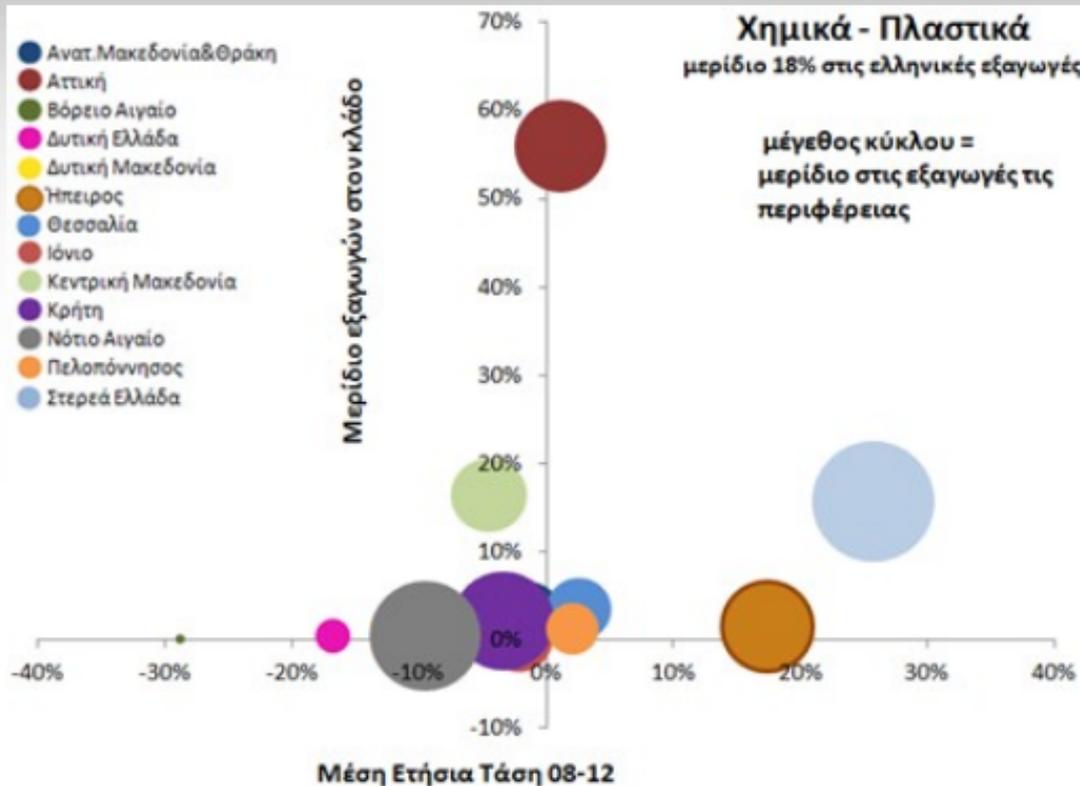

■ Για τις 6/13 περιφέρειες, πάνω από το 50% των εξαγωγών τους προέρχεται από τα τρόφιμα-ποτά-καπνά

■ Κεντρική Μακεδονία: Καθοριστικός ρόλος στις εξαγωγές των τροφίμων-ποτών-καπνών, με μερίδιο 35% στο α' δμηνο 2012. Το 41% των εξαγωγών της περιφέρειας πραγματοποιείται από τον κλάδο. Βασικά προϊόντα: παρ/να λαχανικά&φρούτα, νωποί καρποί&φρούτα, Βασικοί νομοί: Θεσσαλονίκη

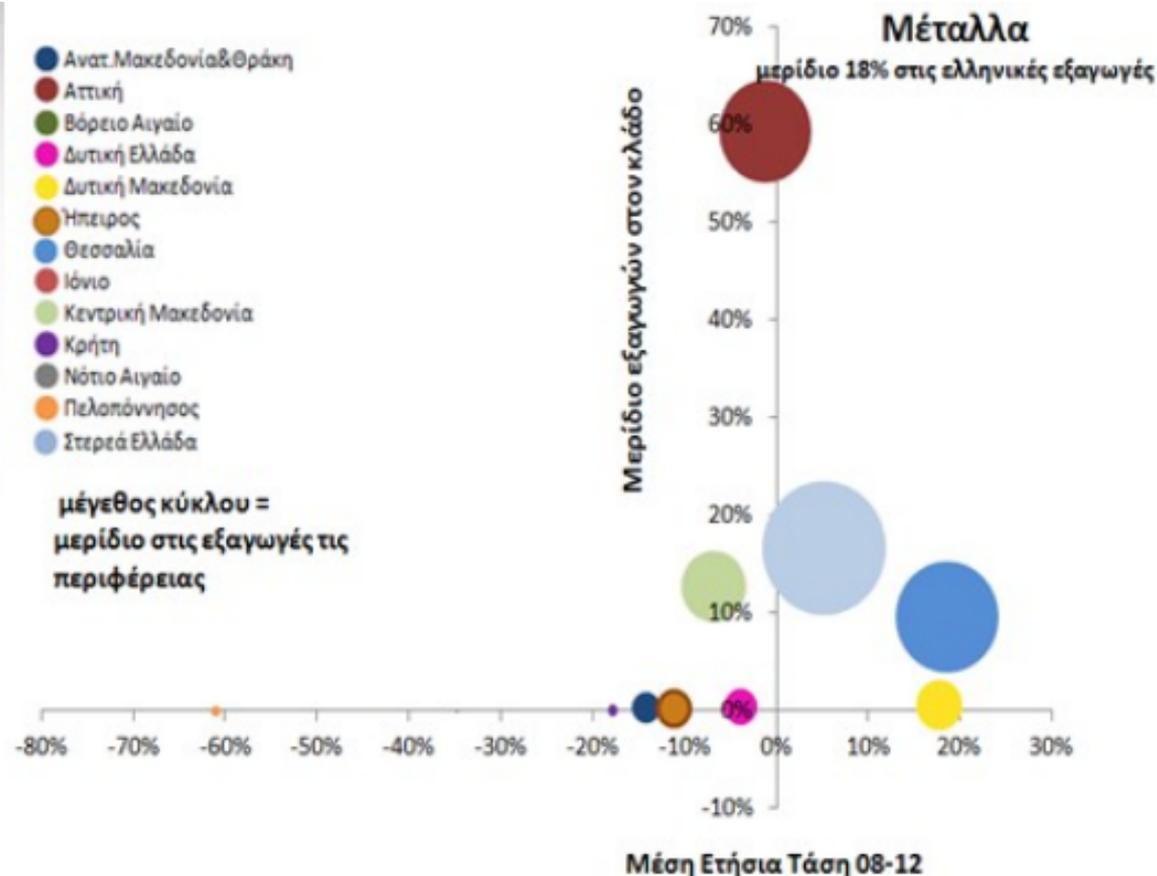
■ Δυτική Ελλάδα, Ήπειρος: μεγάλη δυναμική στις εξαγωγές του κλάδου. Βασικά προϊόντα: λίπη&έλαια, νωποί καρποί&φρούτα, ψάρια&ιχθυηρά, γαλακτοκομικά, Βασικοί νομοί: Αχαΐα, Ιωάννια-Πρέβεζα

■ Πτωτική τάση για τις 6/13 περιφέρειες στην πενταετία, χωρίς σημαντική επίδραση στις εξαγωγές του κλάδου, λόγω μικρής συνεισφοράς τους.

- Για τις 8/13 περιφέρειες σημειώνεται κάμψη στην πενταετία 2008-2012
- 56% των εξαγωγών χημικών – πλαστικών προέρχονται από την Αττική
- Στερεά Ελλάδα: το ανερχόμενο «αστέρι» στην εξαγωγική δραστηριότητα του κλάδου. Απ' το 2008 μέχρι το α' δμηνο 2012, συνεισφορά της περιφέρειας στις εξαγωγές του κλάδου αυξήθηκε από 7% σε 14%. Σήμερα το 1/3 των εξαγωγών της περιφέρειας είναι χημικά – πλαστικά. Βασικά προϊόντα: πλαστικές ύλες Βασικοί νομοί: Βοιωτία
- Ήπειρος: μεγάλη δυναμική στις εξαγωγές του κλάδου. Στην πενταετία 2008-12 διπλασίασε της εξαγωγές της. Ωστόσο, η συνεισφορά της στο σύνολο παραμένει μικρή (3% το α' δμηνο 2012)
- Ο κλάδος αποδεικνύεται σημαντικός για τη εξαγωγική επίδοση της Στερεάς Ελλάδας (36% στις εξαγωγές της περιφέρειας), την Κρήτη (25%), την Αττική (21%), την Ήπειρο (20%), την Κεντρική Μακεδονία (14%)

Μέταλλα

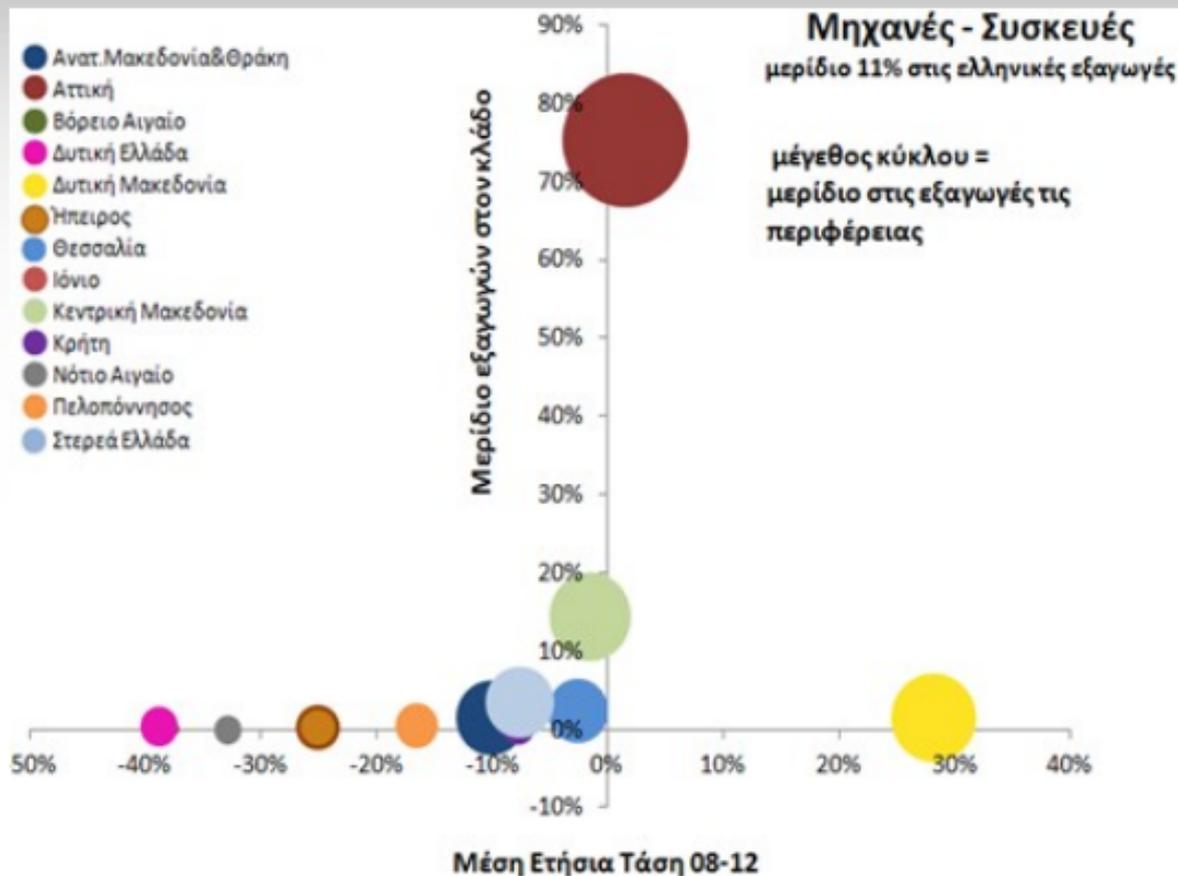

Μαζί με τα χημικά – πλαστικά, τα μέταλλα είναι ο 2^{ος} σημαντικότερος ελληνικός εξαγωγικός κλάδος για το 2012 (μερίδιο 18%)

Οι εξαγωγές μετάλλων δέχτηκαν ισχυρό πλήγμα στην απαρχή της κρίσης (α' 6μηνο 2009) και από το 2010 ξεκίνησε η σταδιακή ανάκαμψη των εξαγωγών του κλάδου

Μικρή διασπορά στην εξαγωγική δραστηριότητα του κλάδου σε επίπεδο περιφερειών. Το 90% των εξαγωγών πραγματοποιείται από 3 περιφέρειες (Αττική – 59%, Στερεά Ελλάδα – 17%, Κεντρική Μακεδονία – 13%)

Θεσσαλία: Από το 2008 μέχρι το α' 6μηνο 2012 διπλασίασε τη συνεισφορά στις εξαγωγές μετάλλων (από 5% σε 10%). Βασικά προϊόντα: χυτοσίδηρος, σίδηρος, χάλυβας Βασικοί νομοί: Μαγνησία, Λάρισα

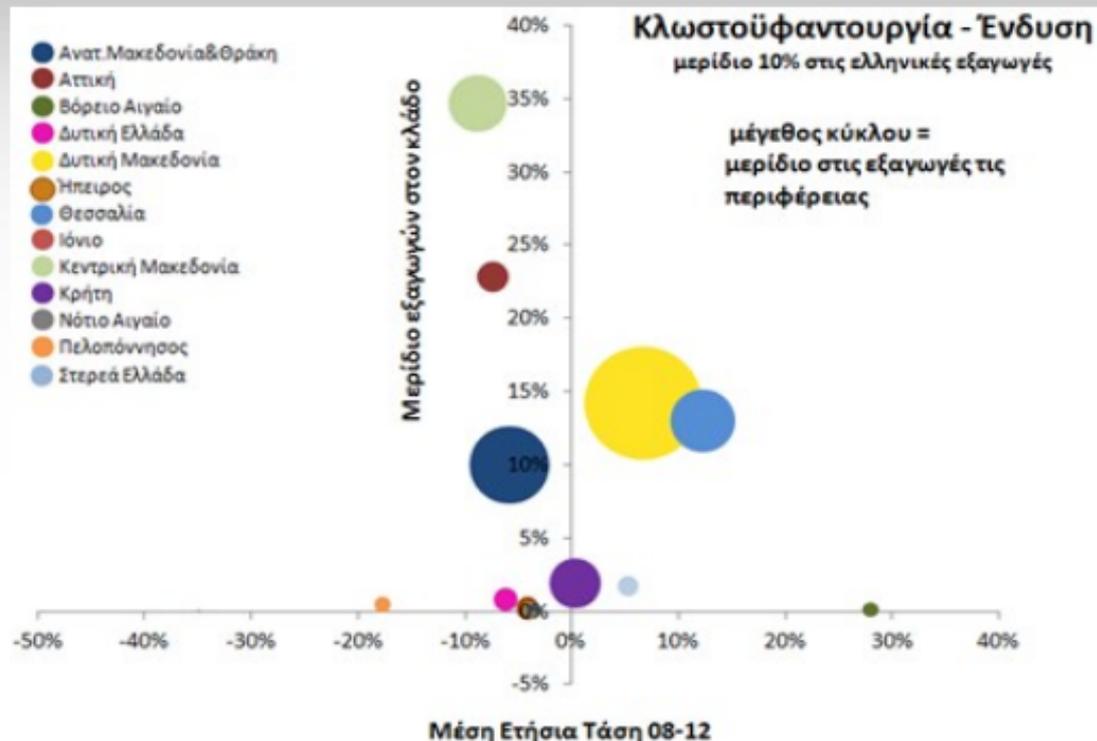
Μικρή διασπορά στην εξαγωγική δραστηριότητα του κλάδου σε επίπεδο περιφερειών. Τα ¾ των εξαγωγών πραγματοποιούνται από την Αττική. Τα 18% των εξαγωγών της Αττικής είναι μηχανές – συσκευές.

Δυτική Μακεδονία: Τριπλασιασμός εξαγωγών από το 2008 στο α' 6μηνο 2012 (αύξηση συνεισφοράς από 0,3% σε 3%)

Εκτός από τις Αττική και Δυτική Μακεδονία, το σύνολο των περιφερειών καταγράφουν έντονη πτώση στις εξαγωγές του κλάδου. Εντονότερη πτώση καταγράφεται στην Δυτική Ελλάδα με πτώση του μεριδίου στις εξαγωγές του κλάδου από 4% στις αρχές του 2008 σε 0,4% το 2012

Γ

ΣΕΒΕ
ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΒΥΡΕΣΕΩΝ ΚΑΛΩΣ

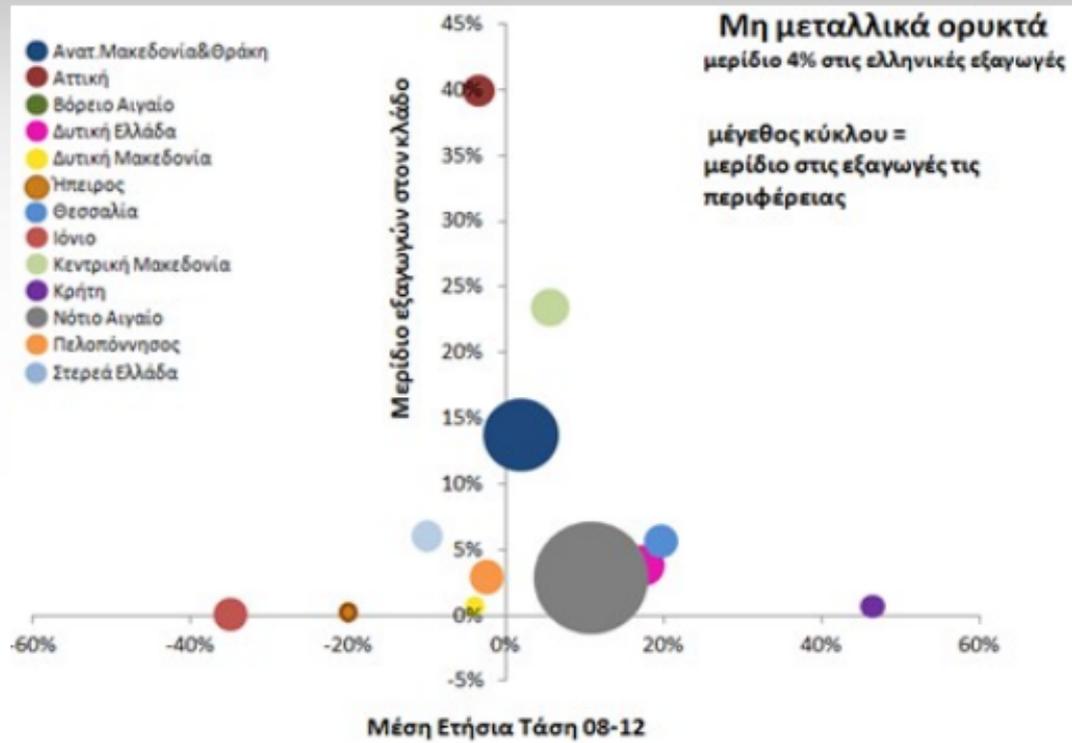

«Οι εξαγωγές κλωστοϋφαντουργίας – ένδυσης εξακολουθούν την φθίνουσα πορεία τους καθ' όλη την πενταετία 2008-2012. Το μερίδιο του κλάδου στις συνολικές ελληνικές εξαγωγές από 12% το 2008 μειώνεται σε 10% το 2012. Οι εξαγωγές του κλάδου το 2012 βρίσκονται στα επίπεδα του α' 6μηνου 2009, μειωμένες κατά 16% συγκριτικά με το διάστημα της απαρχής της κρίσης (α' 6μηνο 2008)

«Η πλειοψηφία των εξαγωγών του κλάδου προέρχονται από την Κεντρική Μακεδονία (35% για το α' 6μηνο 2012) και από την Αττική (23%). Ωστόσο, στο σύνολό της η Βόρεια Ελλάδα συνεισφέρει στο 59% των εξαγωγών του κλάδου

«Δυτική Μακεδονία: 65% των εξαγωγών της περιφέρειας προέρχονται από τα γουνοδέσματα - γουναρικά

▪ Θεσσαλία: ανερχόμενη δύναμη στον κλάδο. Οι εξαγωγές της περιφέρειας έχουν διπλασιαστεί από το 2008 στο 2012, όπως και η συνεισφορά της στις εξαγωγές του κλάδου. Το αντίθετο παρατηρείται στην Κεντρική Μακεδονία και την Αττική

- Στο διάστημα 2008-2012 οι εξαγωγές μη μεταλλικών ορυκτών δείχνουν στασιμότητα, με σταθερό μερίδιο 4% στο σύνολο των ελληνικών εξαγωγών
- Τα 2/3 των εξαγωγών μη μεταλλικών ορυκτών προέρχονται από την Αττική και την Κεντρική Μακεδονία. Ωστόσο, μόλις το 3% των εξαγωγών της Αττικής και το 5% της Κεντρικής Μακεδονίας είναι μη μεταλλικά ορυκτά
- Κεντρική Μακεδονία: Σημειώνεται σημαντική αύξηση στο σύνολο της πενταετίας κατά 23%. Βασικά προϊόντα: αλάτι, θείο, γύψος, ασβέστης, τσιμέντα, Βασικοί νομοί: Θεσσαλονίκη
- Θεσσαλία, Δυτική Ελλάδα: ανερχόμενες δυνάμεις στις εξαγωγές μη μεταλλικών ορυκτών. Από το 2008 μέχρι το 2012 και οι δύο περιφέρειες διπλασίασαν τις εξαγωγές μη μεταλλικών ορυκτών και την συνολική συνεισφορά στον κλάδο

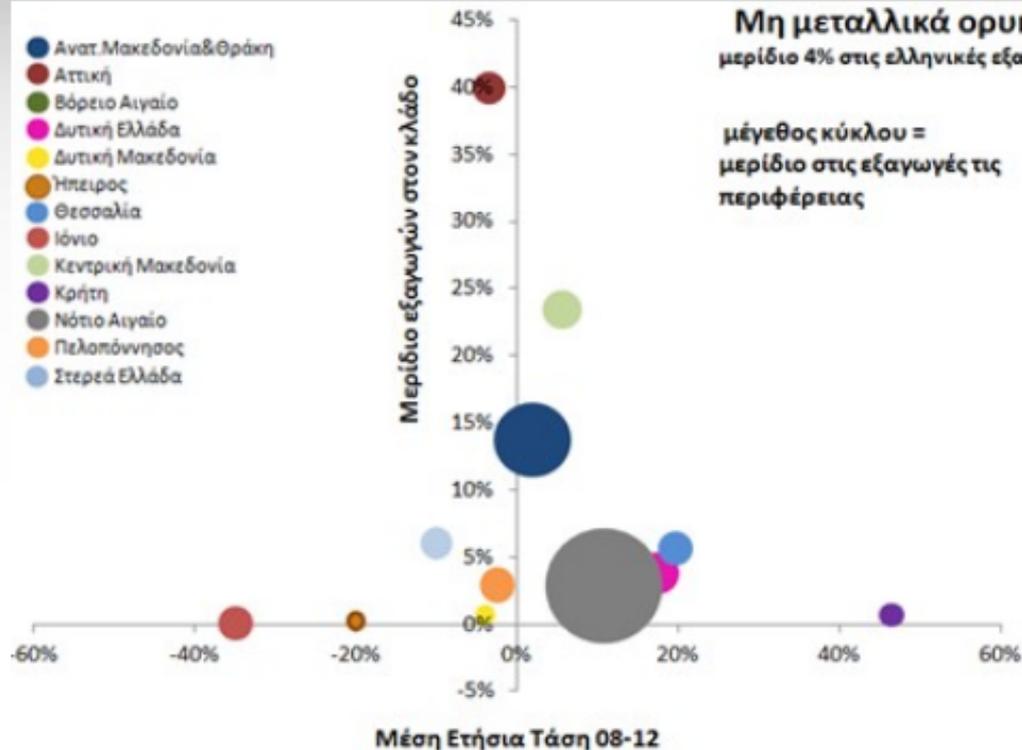

ΣΕΒΕ
ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Μη μεταλλικά ορυκτά μερίδιο 4% στις ελληνικές εξαγωγές

μέγεθος κύκλου =
μερίδιο στις εξαγωγές της
περιφέρειας

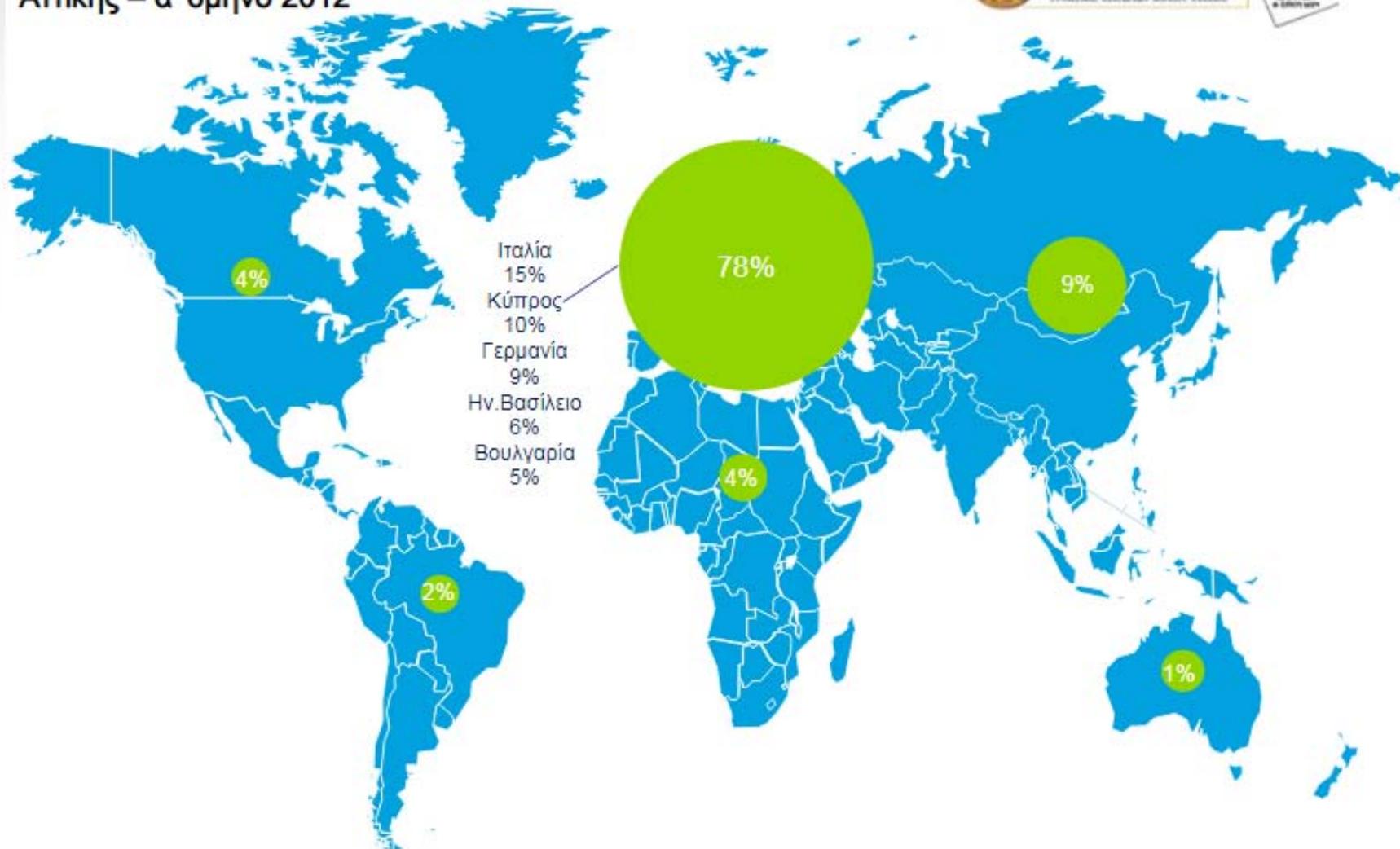
▪ Στο διάστημα 2008-2012 οι εξαγωγές μη μεταλλικών ορυκτών δείχνουν στασιμότητα, με σταθερό μερίδιο 4% στο σύνολο των ελληνικών εξαγωγών

▪ Τα 2/3 των εξαγωγών μη μεταλλικών ορυκτών προέρχονται από την Αττική και την Κεντρική Μακεδονία. Ωστόσο, μόλις το 3% των εξαγωγών της Αττικής και το 5% της Κεντρικής Μακεδονίας είναι μη μεταλλικά ορυκτά

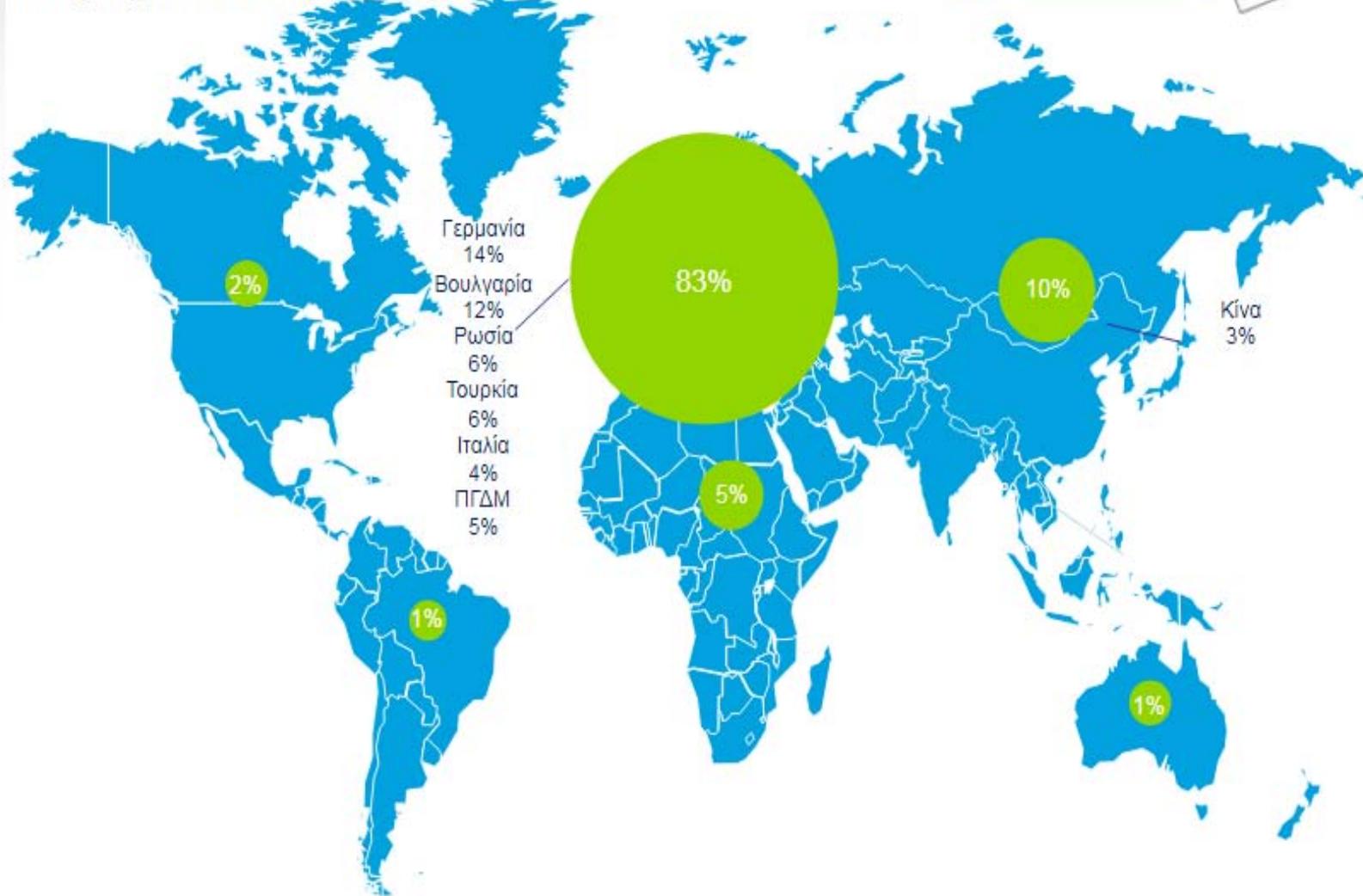
▪ Κεντρική Μακεδονία: Σημειώνεται σημαντική αύξηση στο σύνολο της πενταετίας κατά 23%. Βασικά προϊόντα: αλάτι, θείο, γύψος, ασβέστης, τσιμέντα, Βασικοί νομοί: Θεσσαλονίκη

▪ Θεσσαλία, Δυτική Ελλάδα: ανερχόμενες δυνάμεις στις εξαγωγές μη μεταλλικών ορυκτών. Από το 2008 μέχρι το 2012 και οι δύο περιφέρειες διπλασίασαν τις εξαγωγές μη μεταλλικών ορυκτών και την συνολική συνεισφορά στον κλάδο

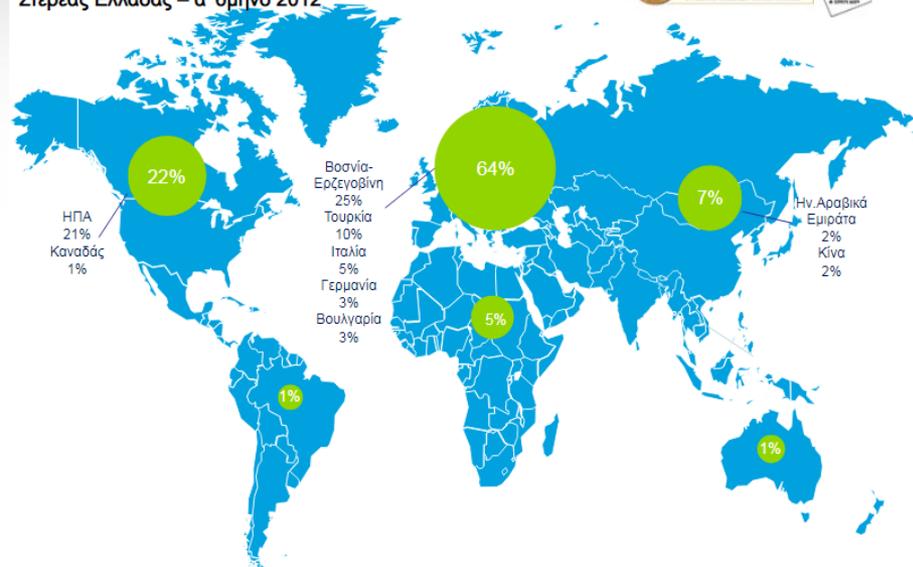
Εξαγωγικοί προορισμοί περιφέρειας Αττικής – α' 6μηνο 2012

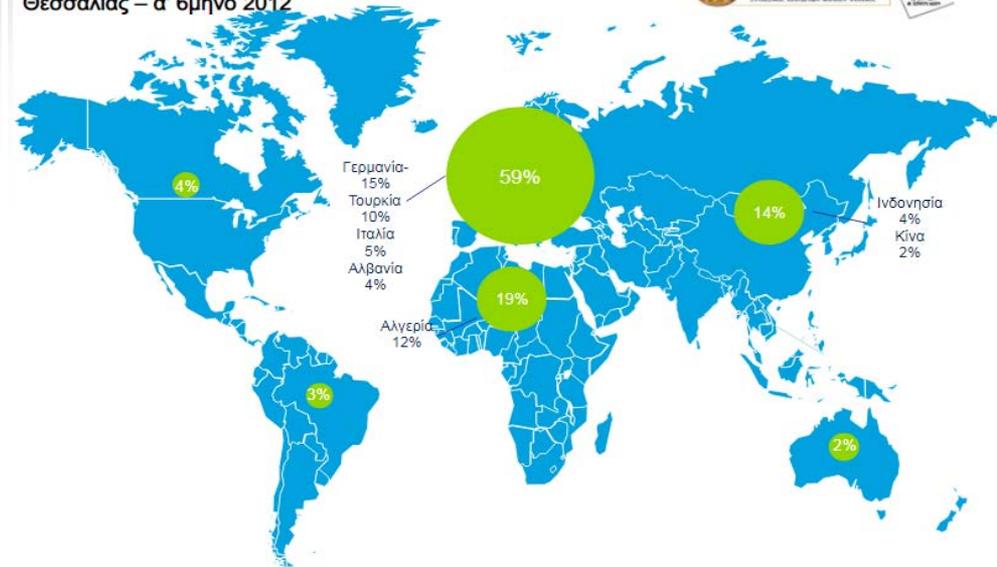
Εξαγωγικοί προορισμοί περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας – α' 6μηνο 2012

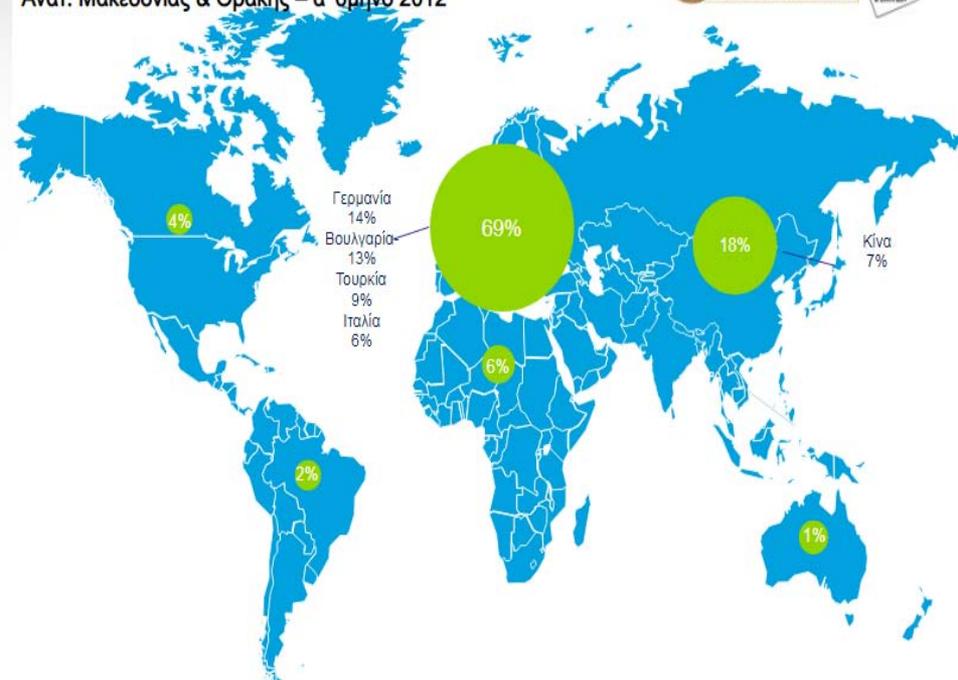
Εξαγωγικοί προορισμοί περιφέρειας
Στερεάς Ελλάδας – α' 6μηνο 2012

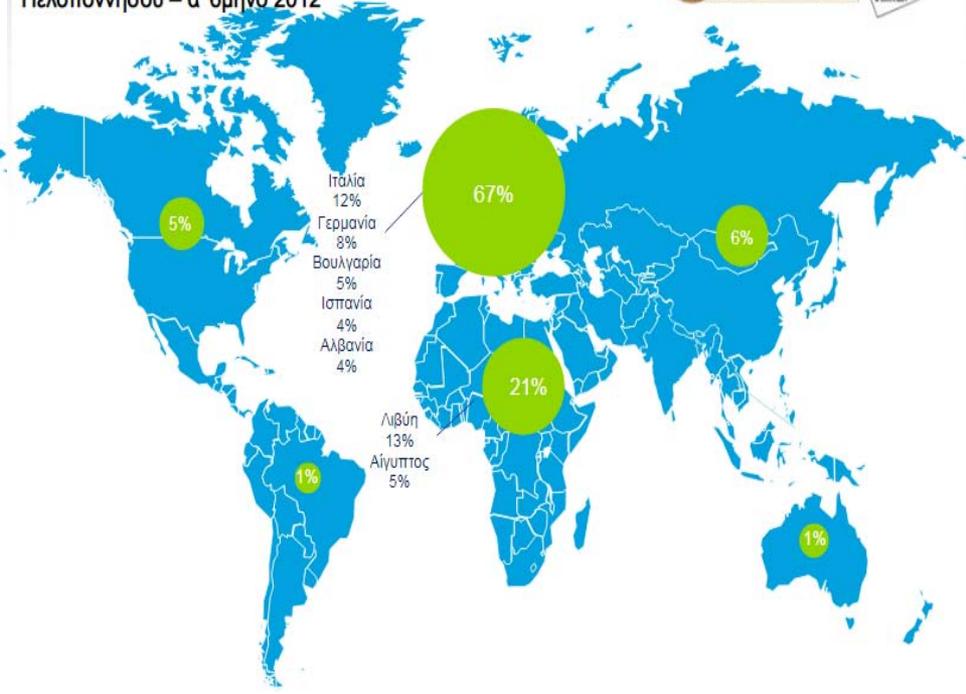
Εξαγωγικοί προορισμοί περιφέρειας
Θεσσαλίας – α' 6μηνο 2012

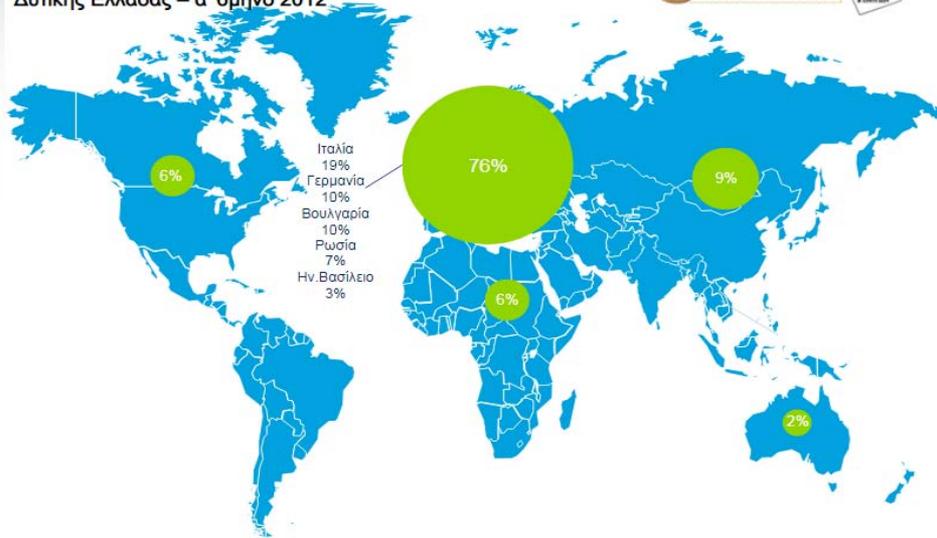
Εξαγωγικοί προορισμοί περιφέρειας
Ανατ. Μακεδονίας & Θράκης – α' 6μηνο 2012

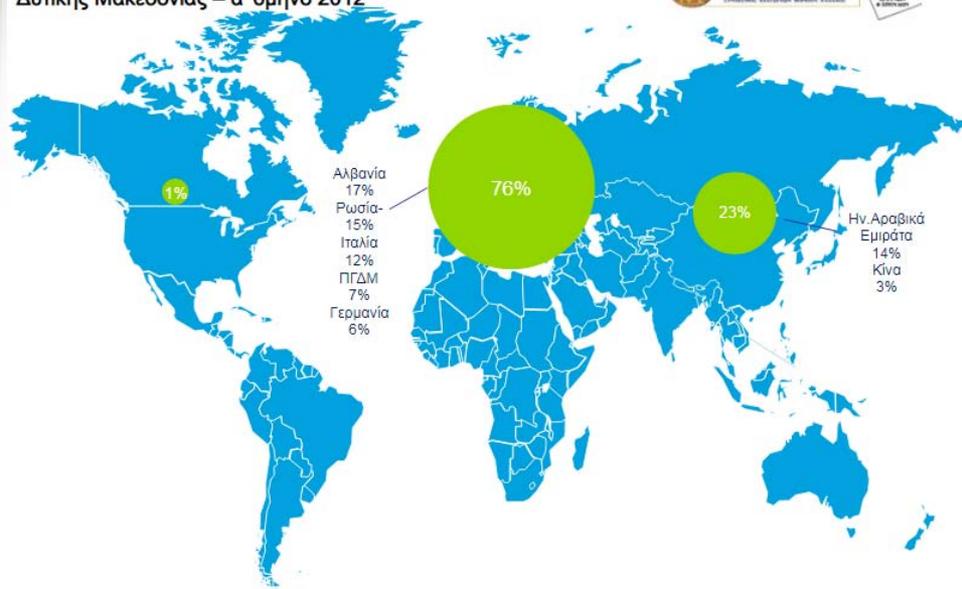
Εξαγωγικοί προορισμοί περιφέρειας
Πελοποννήσου – α' 6μηνο 2012

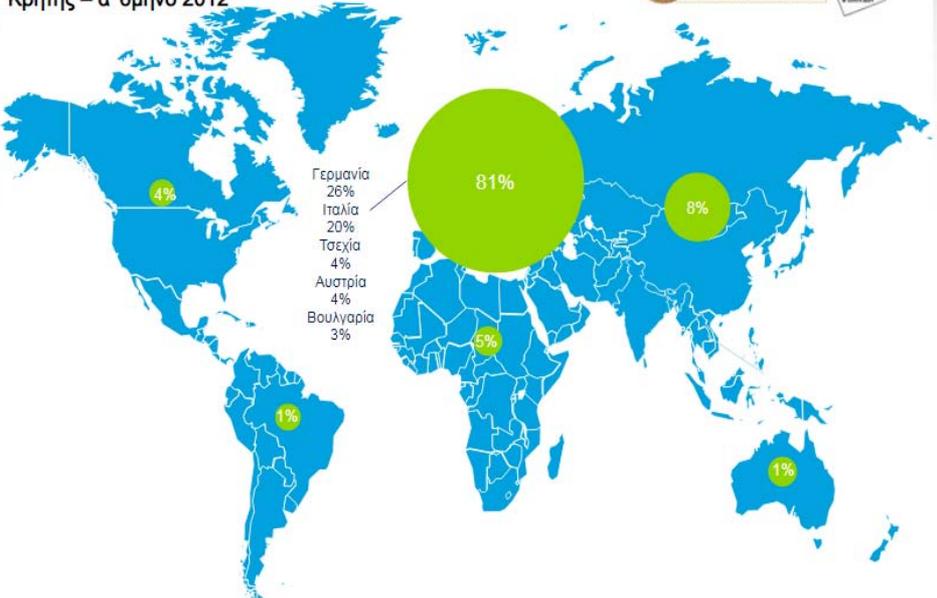
Εξαγωγικοί προορισμοί περιφέρειας
Δυτικής Ελλάδας – α' 6μηνο 2012

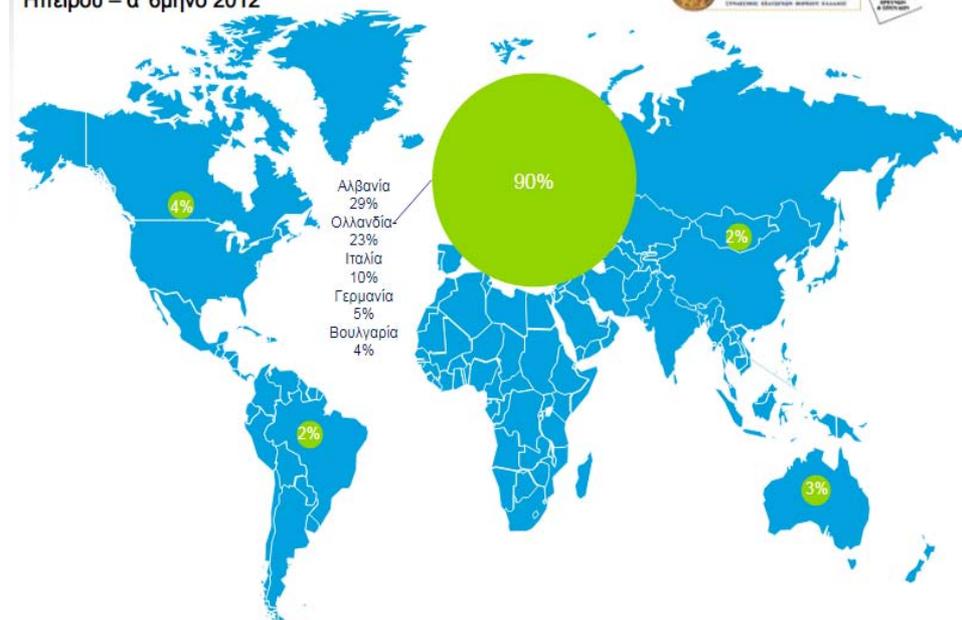
Εξαγωγικοί προορισμοί περιφέρειας
Δυτικής Μακεδονίας – α' 6μηνο 2012

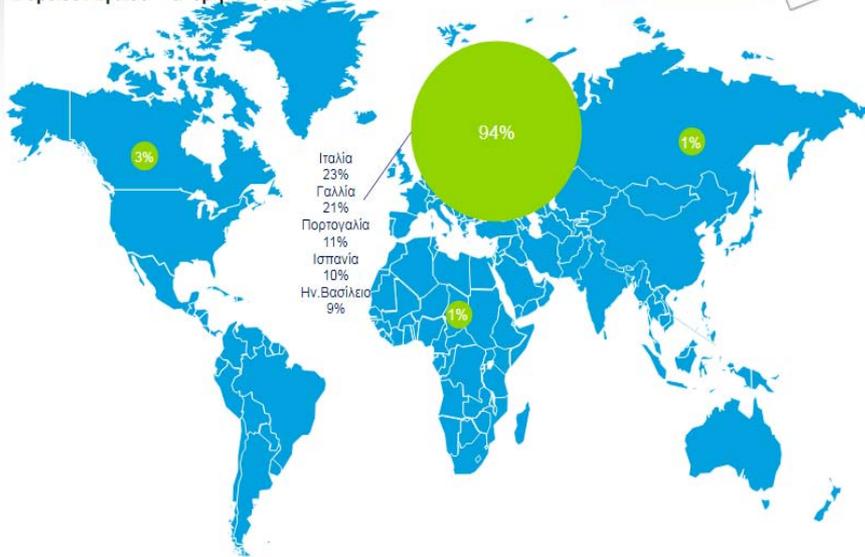
Εξαγωγικοί προορισμοί περιφέρειας
Κρήτης – α' 6μηνο 2012

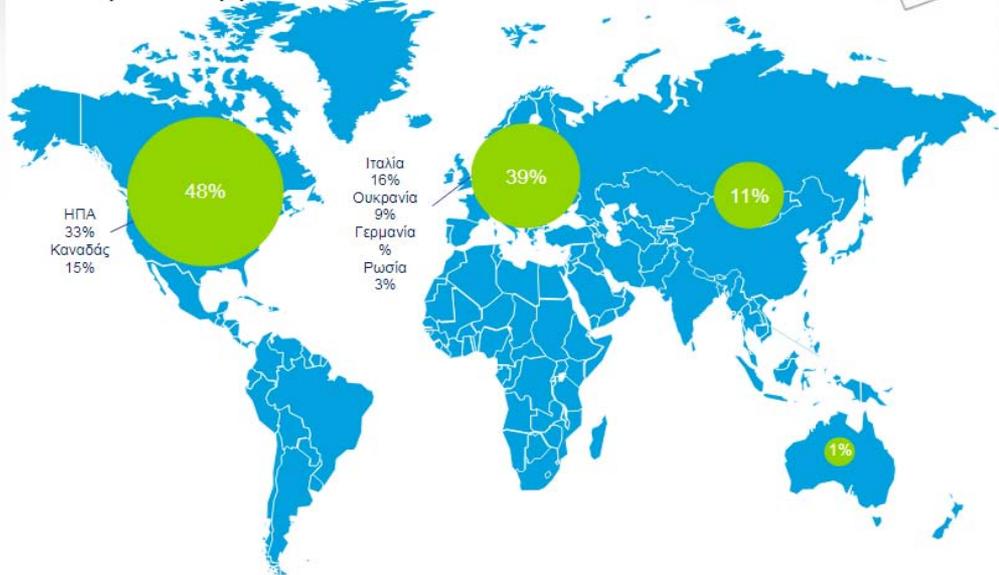
Εξαγωγικοί προορισμοί περιφέρειας
Ηπείρου – α' 6μηνο 2012

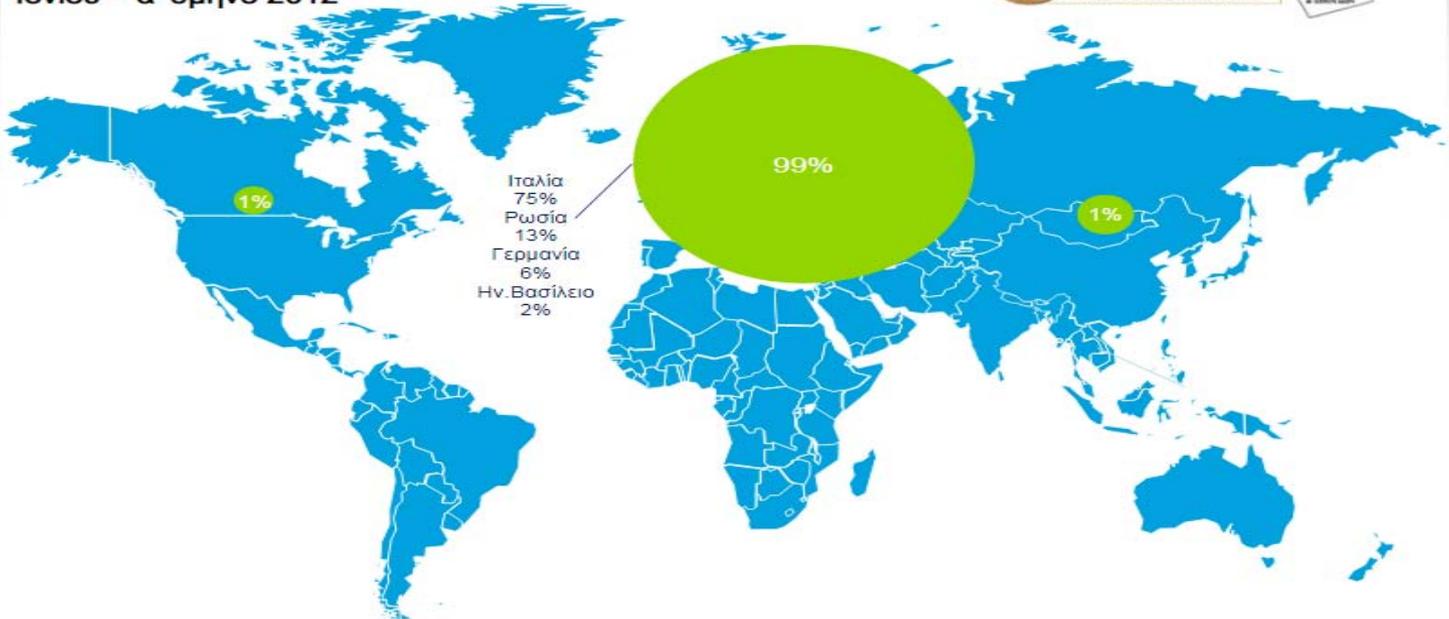
Εξαγωγικοί προορισμοί περιφέρειας
Βορείου Αιγαίου – α' 6μηνο 2012

Εξαγωγικοί προορισμοί περιφέρειας
Νότιου Αιγαίου – α' 6μηνο 2012

Εξαγωγικοί προορισμοί περιφέρειας
Ιονίου – α' 6μηνο 2012

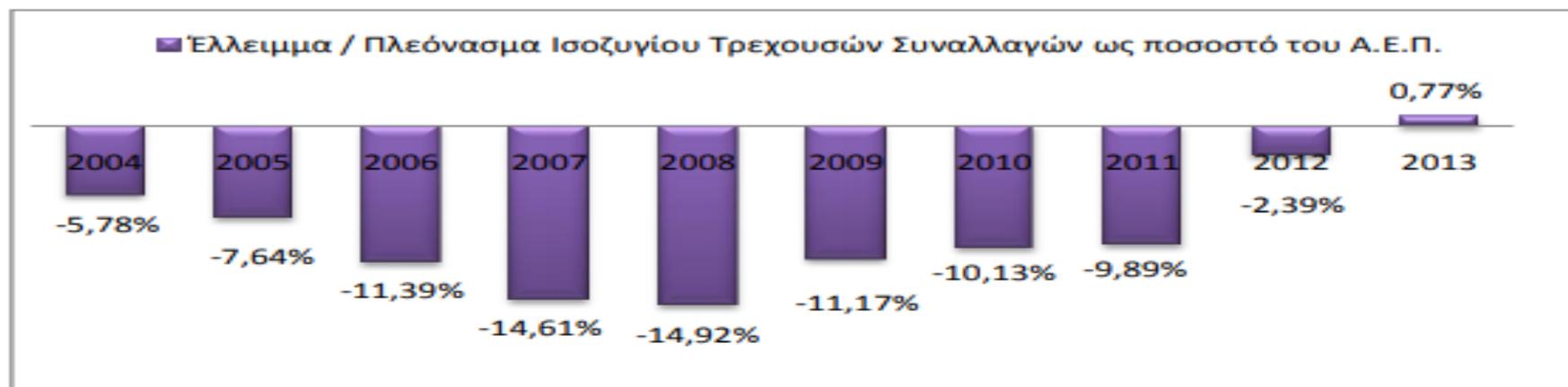

Μεταβιβάσεις από την Ε.Ε.

	εκατ. ευρώ						% του Α.Ε.Π.					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Τρέχουσες εισπράξεις	4.679	3.528	3.189	3.255	4.060	6.411	2,0%	1,5%	1,4%	1,6%	2,1%	3,5%
Τρέχουσες πληρωμές	2.718	2.680	2.860	2.485	2.648	2.433	1,2%	1,2%	1,3%	1,2%	1,4%	1,3%
Καθαρές τρέχουσες μεταβιβάσεις	1.961	848	329	770	1.412	3.978	0,8%	0,4%	0,1%	0,4%	0,7%	2,2%
Κεφαλαιακές εισπράξεις	4.242	2.133	2.239	2.799	2.486	3.299	1,8%	0,9%	1,0%	1,3%	1,3%	1,8%
Κεφαλαιακές πληρωμές	192	14	16	13	14	10	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Καθαρές κεφαλαιακές μεταβιβάσεις	4.050	2.119	2.223	2.786	2.472	3.289	1,7%	0,9%	1,0%	1,3%	1,3%	1,8%
Συνολικές καθαρές μεταβιβάσεις	6.011	2.967	2.552	3.556	3.884	7.267	2,6%	1,3%	1,1%	1,7%	2,0%	4,0%
Συνολικές καθαρές μεταβιβάσεις εκτός εσόδων κατ' εφαρμογή των αποφάσεων του Eurogroup	6.011	2.967	2.552	3.556	3.535	4.881	2,6%	1,3%	1,1%	1,7%	1,8%	2,7%

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος (2014), Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2013.

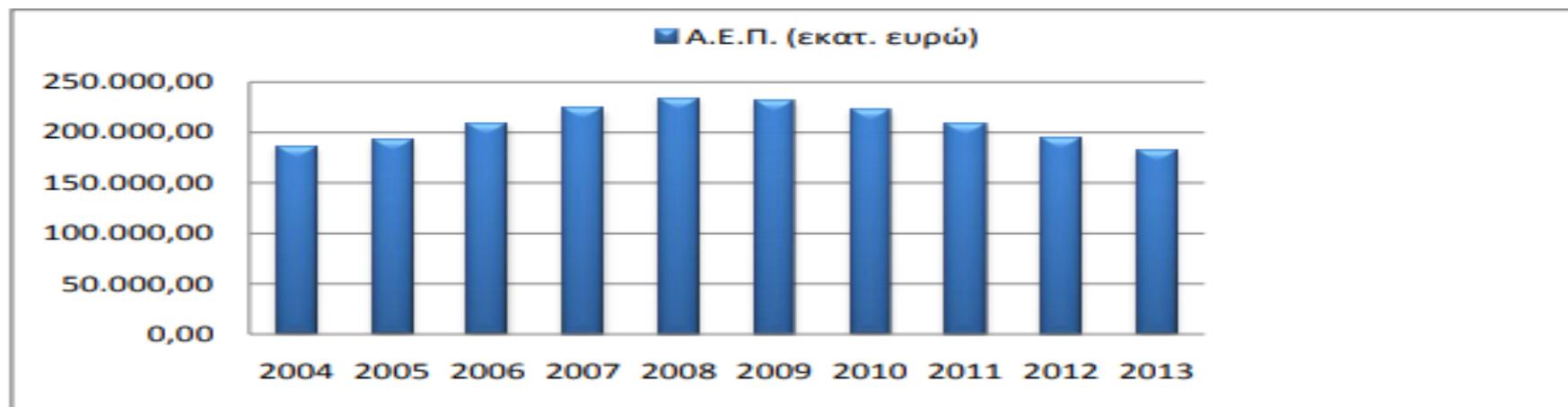
Έλλειμμα / Πλεόνασμα ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών ως ποσοστό του Α.Ε.Π.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Τράπεζας της Ελλάδος και ΕΛ.ΣΤΑΤ.⁴

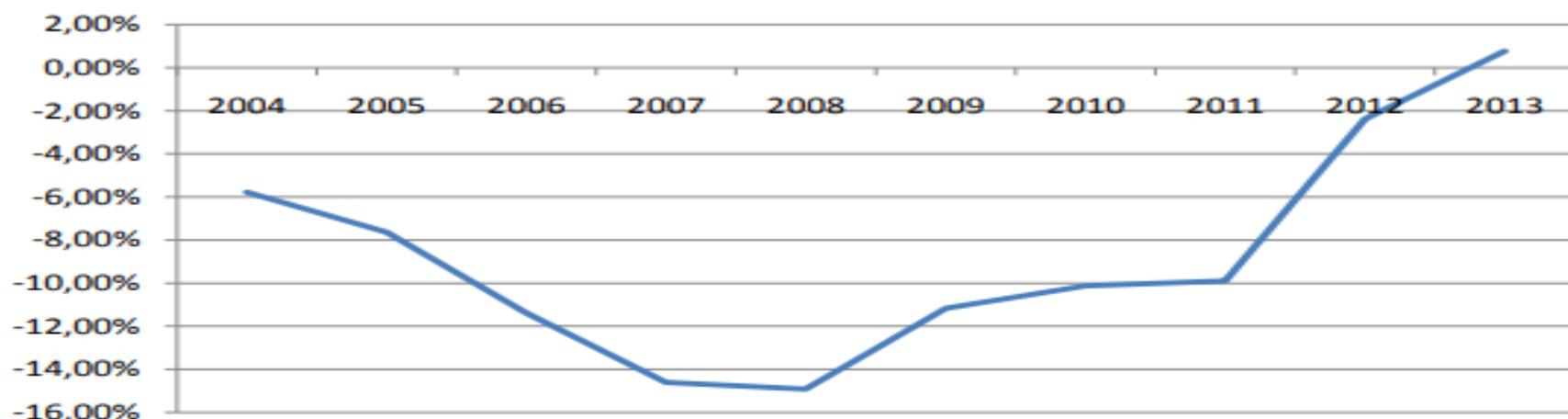
Διάγραμμα 3:

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.⁵

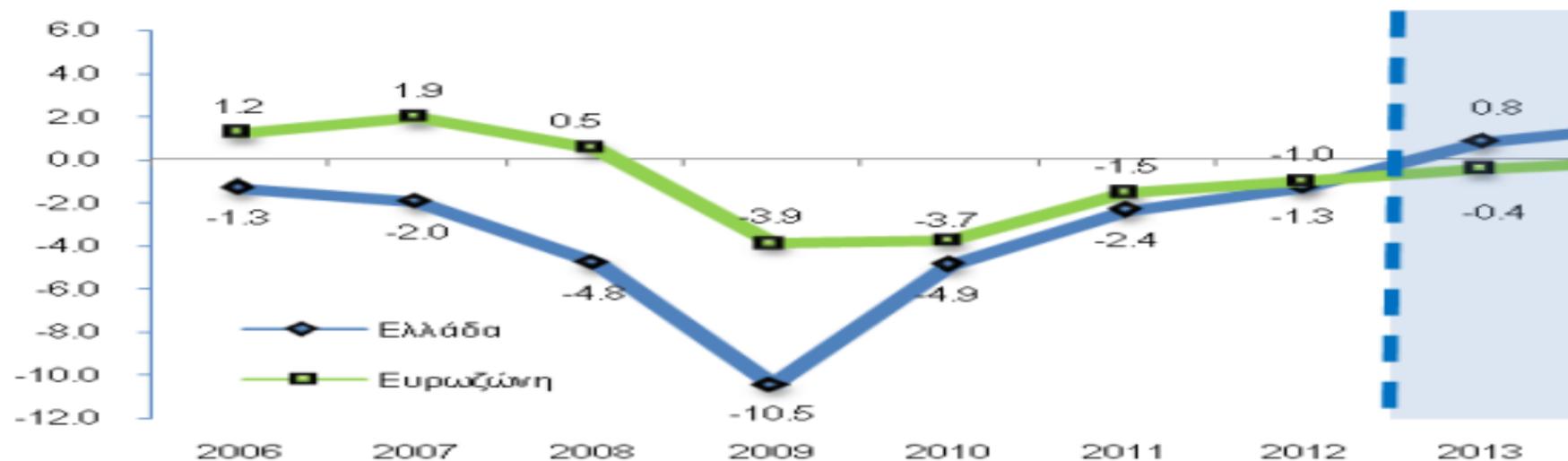
Έλλειμμα / Πλεόνασμα ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών ως ποσοστό του Α.Ε.Π.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Τράπεζας της Ελλάδος και ΕΛ.ΣΤΑΤ.⁶

Διάγραμμα 7:

Πρωτογενές αποτέλεσμα γενικής κυβέρνησης ως ποσοστό του Α.Ε.Π.

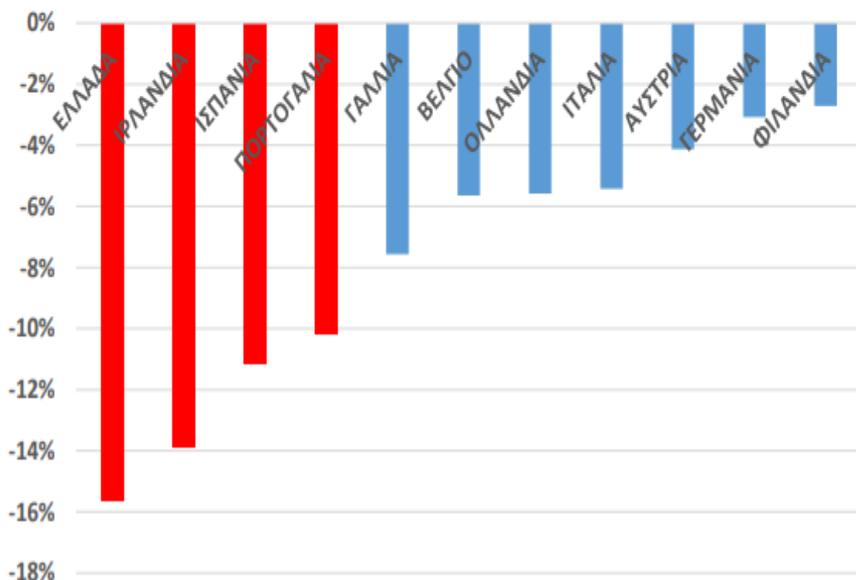

ΤΑ ΔΙΔΥΜΑ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ

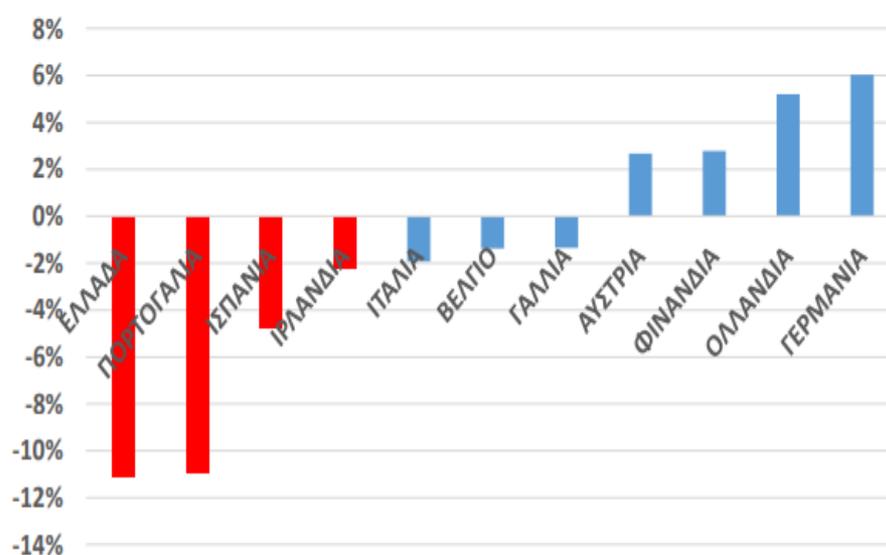
Το 2009 η ελληνική οικονομία αντιμετώπιζε τεράστια ελλείμματα στον κρατικό προϋπολογισμό και το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (εμπορικό ισοζύγιο)

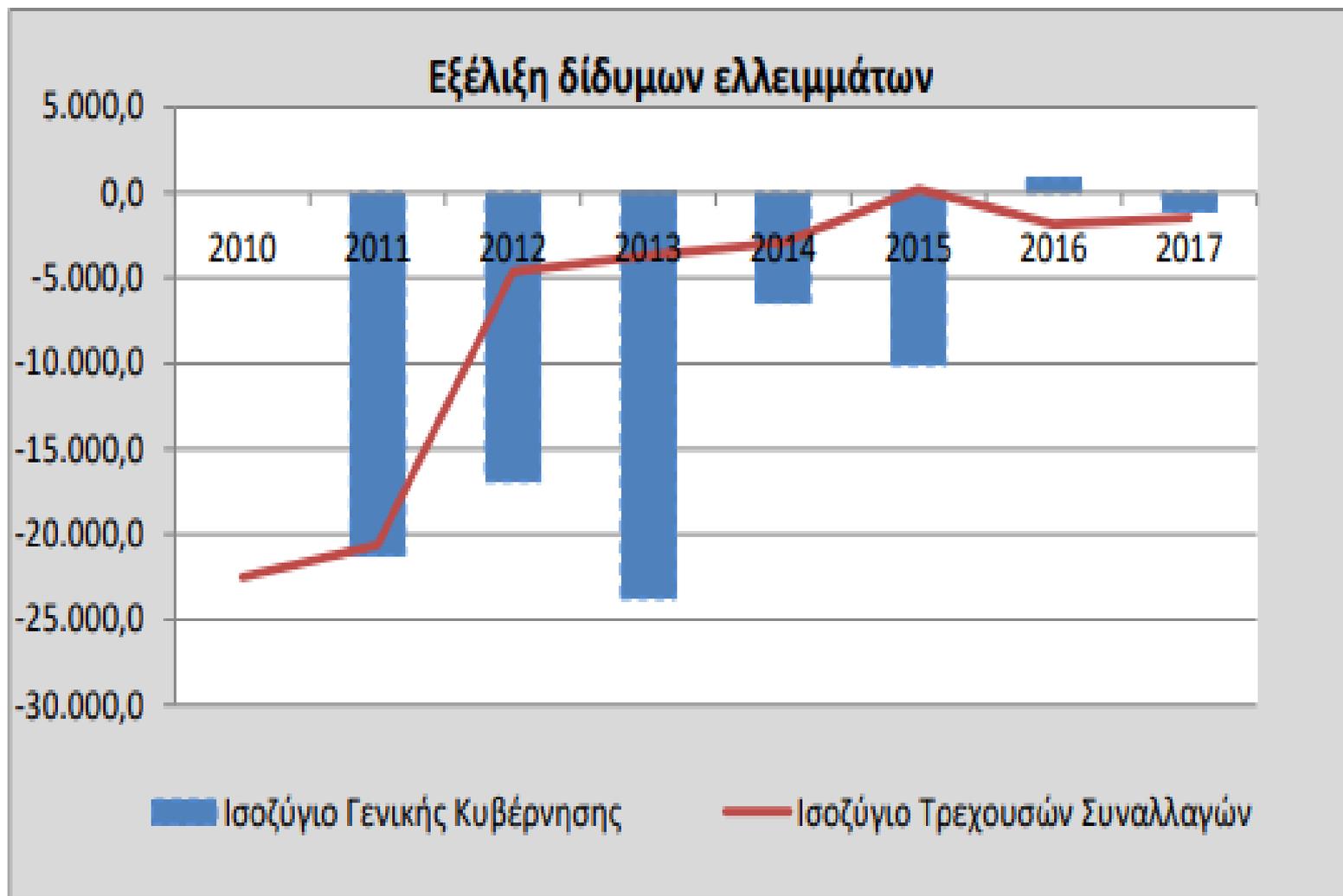
- Η δημόσια συζήτηση στην Ελλάδα και την Ευρώπη εστιάστηκε στο έλλειμμα του προϋπολογισμού
- Το εμπορικό έλλειμμα είναι εξίσου σημαντικό για τις οικονομικές εξελίξεις σε Ελλάδα και ευρωζώνη

ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2009, % ΑΕΠ

ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ 2009, % ΑΕΠ

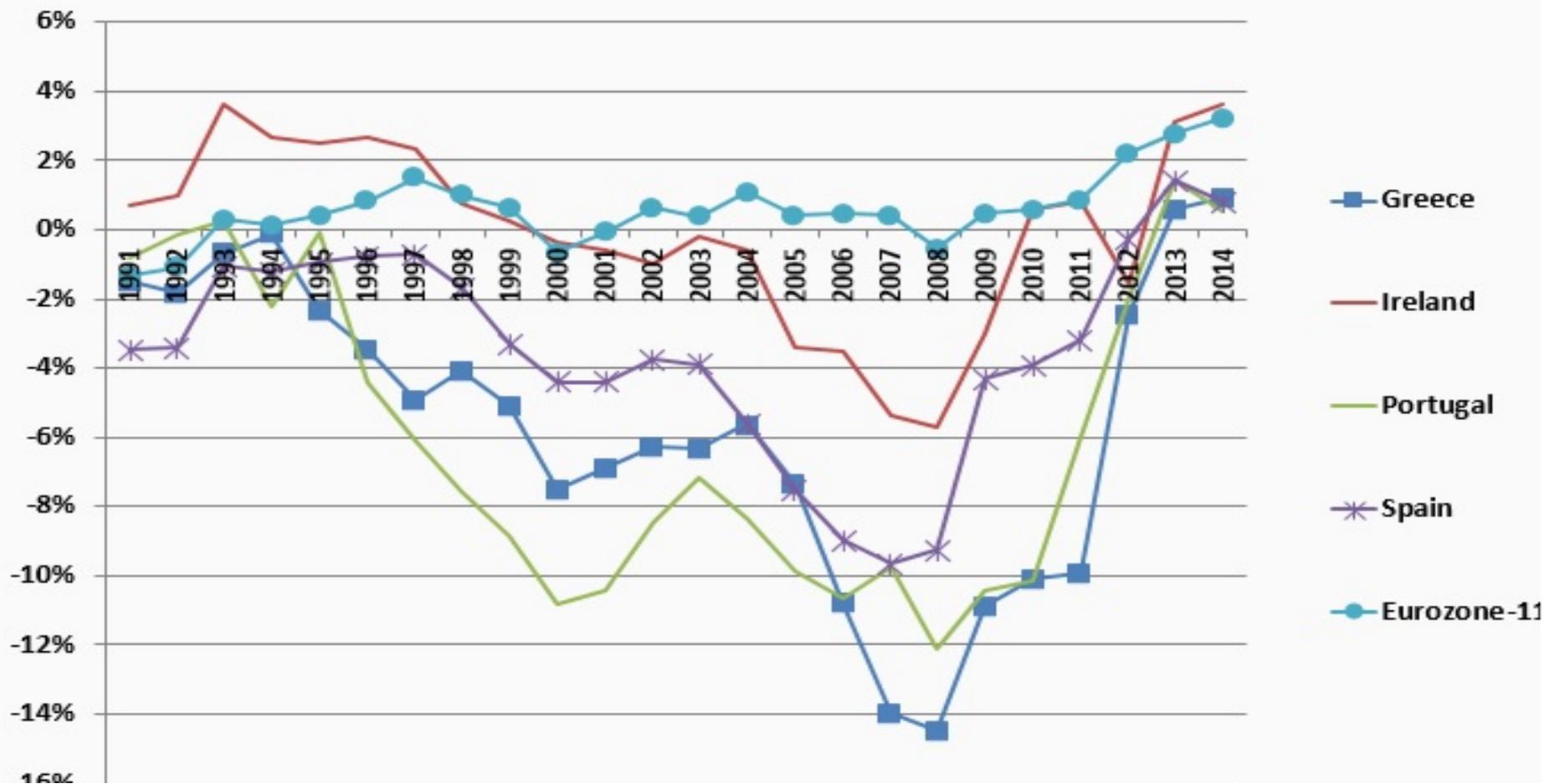

Πηγή: Δεύτερη κοινοποίηση ΔΥΕ 2017 (ΕΛΣΤΑΤ), Εκθέσεις Διοικητή ΤτΕ 2012, 2014, 2016, 2017

Το **2009** κατέστη σαφές ότι η ελληνική οικονομία αντιμετωπίζει πολύ σοβαρές προκλήσεις που προκύπτουν από τα δίδυμα ελλείμματα της χώρας. **Τόσο ο προϋπολογισμός της ελληνικής κυβέρνησης όσο και το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών της χώρας, εμφάνιζαν έλλειμμα σχεδόν 15% του ΑΕΠ.** Τα δύο ελλείμματα απαιτούσαν μεγάλα ποσά χρηματοδότησης που δεν επρόκειτο να έρθουν στον απόηχο της παγκόσμιας κρίσης της περιόδου 2007-2009, οδηγώντας στην έκρηξη της ελληνικής κρίσης.

Για να μελετήσουμε τις εμπορικές επιδόσεις της Ελλάδας, συγκρίνουμε τις εξελίξεις στην Ελλάδα με αυτές στην Ιρλανδία, την Πορτογαλία και την Ισπανία. Η σύγκριση είναι κατατοπιστική εξαιτίας της κοινής κατάστασης αυτών των χωρών –ύστερα από την εισαγωγή του ευρώ, και οι τέσσερις περιφερειακές χώρες της ευρωζώνης εμφάνισαν μεγάλες εισροές καθαρού κεφαλαίου και όλο και περισσότερο διευρυμένα ελλείμματα τρεχουσών συναλλαγών, τα οποία αντιστράφηκαν απότομα μετά από την παγκόσμια κρίση

Figure 1. Current account balance (% of GDP)

Προσαρμογή εξωτερικού εμπορίου

- Το εμπορικό ισοζύγιο της Ελλάδας εξισορροπήθηκε τα τελευταία χρόνια
- Η βελτίωση, όμως, στηρίχθηκε αποκλειστικά στη μείωση των εισαγωγών
- Αντιθέτως, οι υπόλοιπες μνημονιακές χώρες κατάφεραν να αυξήσουν σημαντικά τις εξαγωγές τους

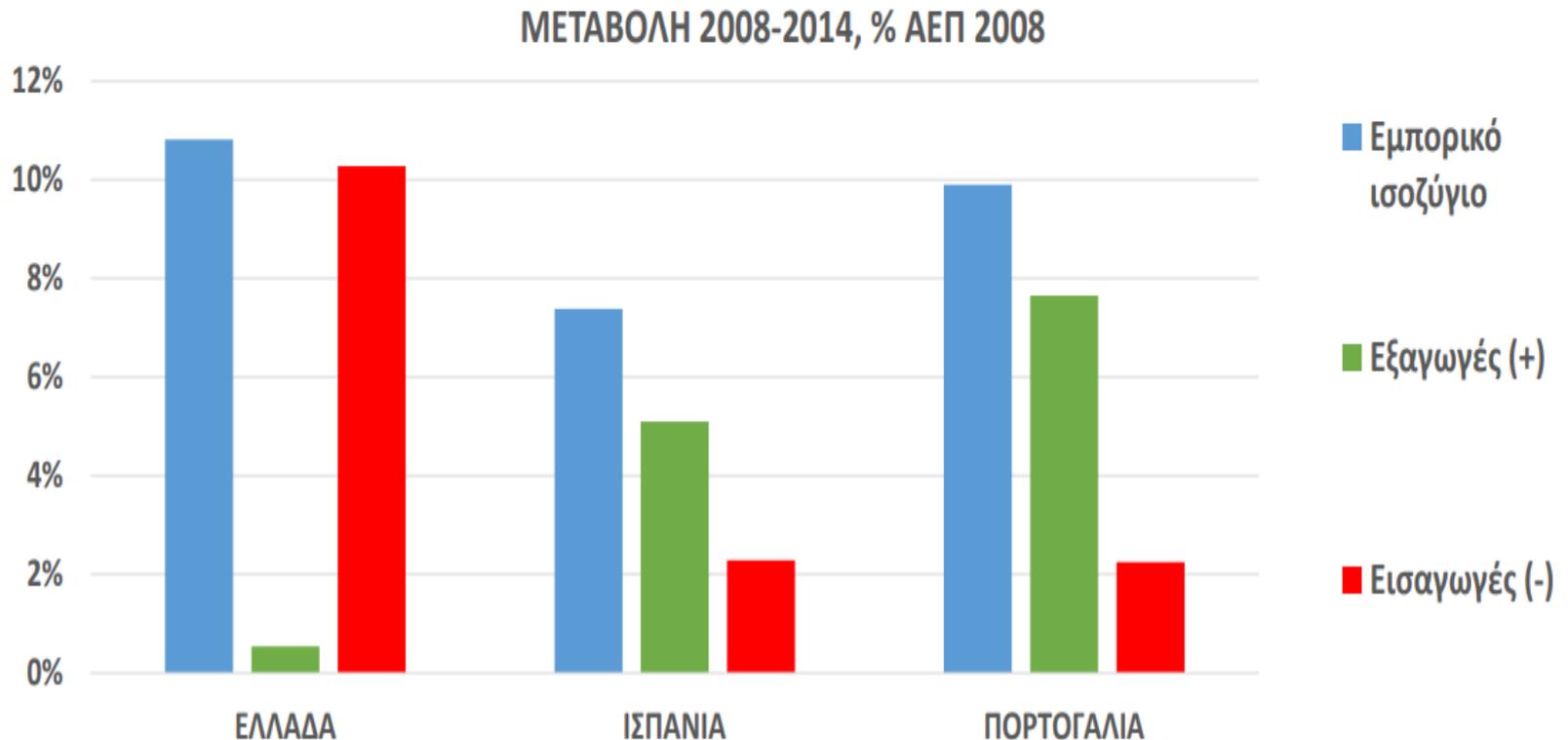
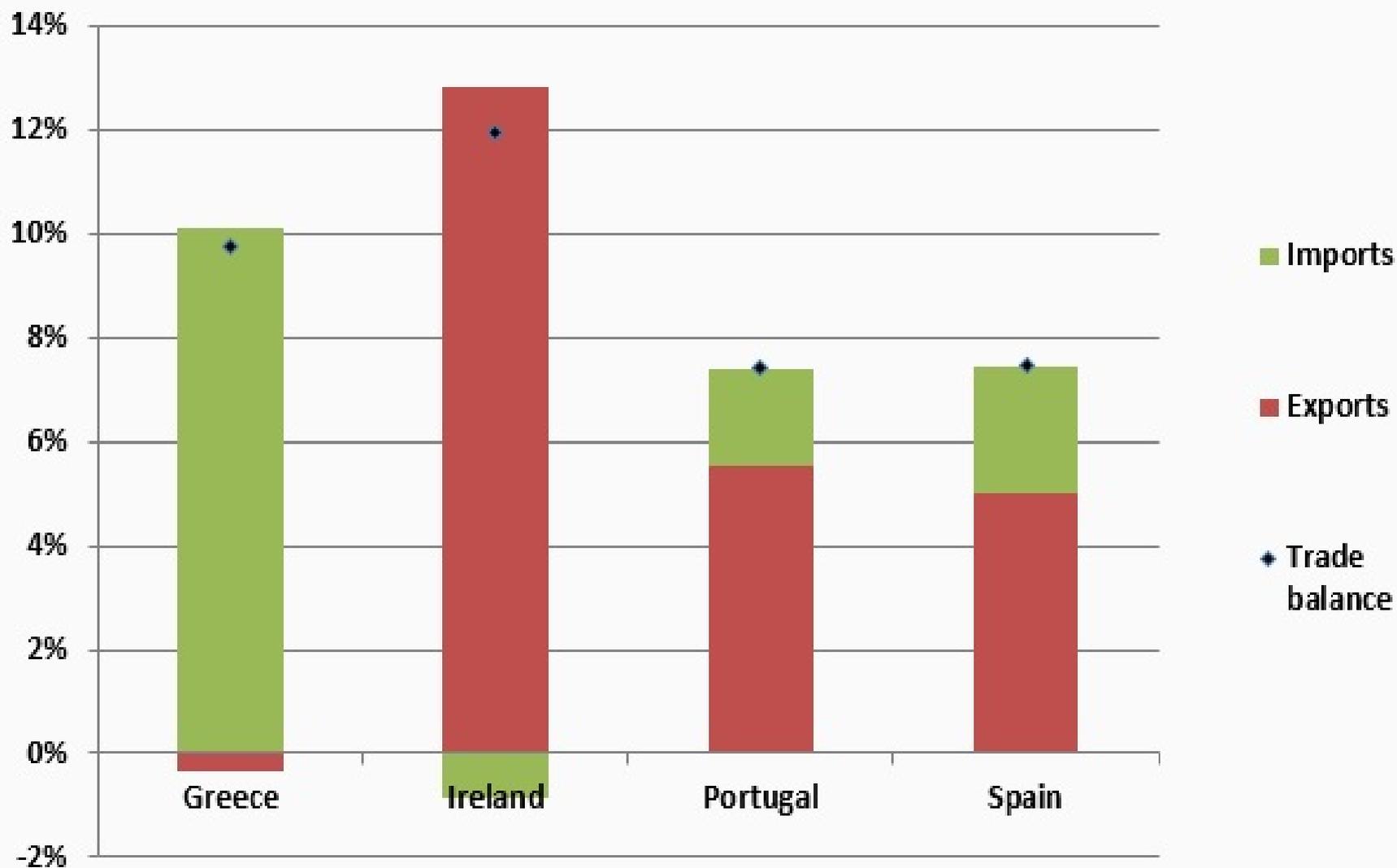

Figure 2. Change in trade balance between 2007 and 2012 (% of 2007 GDP)

1ο ερώτημα: θα μπορούσαν να είχαν αυξηθεί οι ελληνικές εξαγωγές; Απάντηση: Ναι! Η εκτίμηση βασίζεται στην εξαγωγικές επιδόσεις της Ελλάδας πριν την κρίση: εμπειρία της περιόδου 1999-2008, όταν η Ελλάδα κατέγραψε την υψηλότερη αύξηση εξαγωγών στην ΕΕ (συγχρόνως, οι εισαγωγές αυξήθηκαν ακόμα περισσότερο).

1ο συμπέρασμα: υπάρχουν μεγάλες δυνατότητες αύξησης των ελληνικών εξαγωγών.

2ο ερώτημα: γιατί δεν έχουν αυξηθεί οι εξαγωγές; Απάντηση: δυσλειτουργίες στις αγορές προϊόντων.

Για να αυξηθούν οι εξαγωγές, η οικονομία πρέπει να γίνει περισσότερο ανταγωνιστική:

- Βραχυπρόθεσμα: χαμηλότερο κόστος παραγωγής (πτώση μισθών και τιμών)
- Μεσοπρόθεσμα/μακροπρόθεσμα: υψηλότερη παραγωγικότητα

Τι συνέβη:

- Το εργατικό κόστος μειώθηκε κατά 20% το 2008-2016. Επαρκής μείωση για ανάκτηση ανταγωνιστικότητας.
- Οι τιμές αυξήθηκαν κατά 10% μεταξύ 2008-2012 και έχουν μειωθεί ελαφρά (περίπου 3%) έκτοτε.

Άλλες μνημονιακές χώρες: μικρότερη μείωση μισθών αλλά μεγαλύτερη μείωση τιμών Η διαφορά οφείλεται κυρίως στον ελλειπή ανταγωνισμό στις αγορές προϊόντων και, εν μέρει, στους έμμεσους φόρους.

2ο συμπέρασμα: η ενίσχυση του ανταγωνισμού στις αγορές προϊόντων πρέπει να αποτελέσει άμεση προτεραιότητα. Η αγορά εργασίας δεν αποτελεί μεταρρυθμιστική προτεραιότητα.

Διαπιστώσεις

Από τη δεκαετία του **1960** μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του **1990**, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών στην Ελλάδα διαμορφωνόταν, σύμφωνα με τα εθνικολογιστικά στοιχεία, μεταξύ 0% και 5% του ΑΕΠ. Σε ορισμένα μάλιστα έτη είχε καταγραφεί και πλεόνασμα.

Παρόλο που τα στοιχεία δεν είναι εντελώς συγκρίσιμα, από το **2000** και μετά η κατάσταση άλλαξε **δραματικά προς το χειρότερο** και το έλλειμμα κορυφώθηκε στο 14% του ΑΕΠ το 2008. Αυτή η εξέλιξη υποδηλώνει αδύναμη ανταγωνιστικότητα.

Γίνεται συχνά παραδεκτό ότι τα ελλείμματα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών εντός μιας νομισματικής ένωσης δεν έχουν σημασία, εν μέρει διότι εξαλείφεται η δυνατότητα κερδοσκοπικών επιθέσεων στο εθνικό νόμισμα.

Πράγματι, είναι δυνατόν να υποστηριχθεί ότι τα ελλείμματα/πλεονάσματα που καταγράφονται σε επιμέρους χώρες ή περιοχές μιας νομισματικής ένωσης οφείλονται στη συνήθη διαδικασία πραγματικής σύγκλισης, στο πλαίσιο της οποίας πραγματοποιούνται ροές κεφαλαίων από τις πιο προηγμένες προς τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες ή περιοχές της νομισματικής ένωσης που έχουν υψηλότερη αποδοτικότητα κεφαλαίου και προσελκύουν περισσότερες επενδύσεις.

Αυτές οι ροές κεφαλαίων έχουν ως αντανάκλαση αντίστοιχες ανισορροπίες του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών.

Καθώς προχωρεί η διαδικασία της πραγματικής σύγκλισης, οι ροές αυτές τείνουν να μειώνονται και οι επενδύσεις που στηρίζουν τη διαδικασία πραγματικής σύγκλισης αρχίζουν να αποδίδουν καρπούς.

Η εμπειρία ωστόσο της Ελλάδος, όπως και άλλων χωρών της Νότιας Ευρώπης, έχει δείξει ότι η άποψη αυτή είναι υπερβολικά αισιόδοξη. Τα ελλείμματα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών συνοδεύονταν συνήθως στις χώρες αυτές από συσσώρευση εξωτερικού χρέους.

Τα χρέη όμως δεν μπορούν να συνεχίζουν να συσσωρεύονται επ' άπειρον, αφού πρέπει να εξυπηρετούνται και στη λήξη τους να αποπληρώνονται. Η ομαλή εξυπηρέτηση του εξωτερικού χρέους είναι δυνατή όταν και εφόσον οι εισροές κεφαλαίων διοχετεύονται σε παραγωγικές επενδύσεις, οι αποδόσεις των οποίων επαρκούν για να καλύψουν το κόστος δανεισμού. Η εξυπηρέτηση δεν θα είναι όμως δυνατή, αν το συσσωρευμένο χρέος διοχετευθεί στην κατανάλωση.

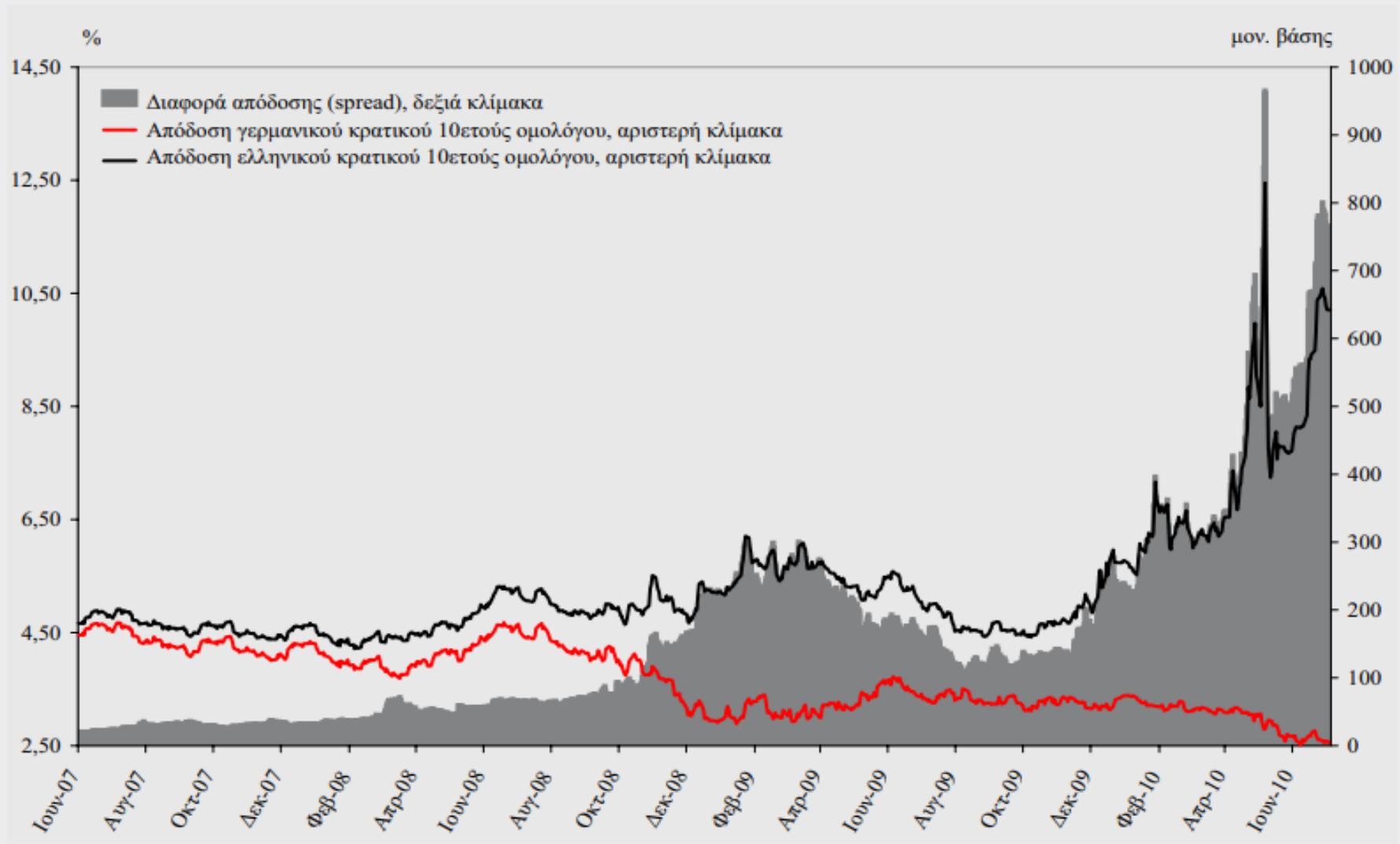
Αυτή η προσέγγιση του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών αναδεικνύει μια αδήριτη αλήθεια: τα εξωτερικά ελλείμματα δεν μπορούν να διατηρηθούν εσαεί μεγάλα, αν αντικατοπτρίζουν μια υπερβολική συνολική εγχώρια κατανάλωση.

Αυτή ακριβώς η δυναμική, σε συνδυασμό με τη δυναμική του δημόσιου χρέους (είτε εγχώριου είτε εξωτερικού), καταρρίπτει οριστικά την άποψη ότι οι κερδοσκοπικές επιθέσεις είναι δυνατόν να εκλείψουν με τη συμμετοχή σε μια νομισματική ένωση.

Παρόλο που οι κερδοσκοπικές επιθέσεις κατά του εθνικού νομίσματος παύουν εξ ορισμού να υπάρχουν, αφού σε μια νομισματική ένωση δεν υπάρχουν επιμέρους εθνικά νομίσματα, οι κερδοσκοπικές επιθέσεις κατά των χωρών με υψηλό χρέος εξακολουθούν να είναι πιθανές και μπορούν να πυροδοτηθούν από μη διατηρήσιμα ελλείμματα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, δηλαδή ελλείμματα που προσδίδουν ασταθή δυναμική στο εξωτερικό χρέος.

Στις χώρες μιας νομισματικής ένωσης αυτού του είδους οι κερδοσκοπικές επιθέσεις εκδηλώνονται, μέσω του πιστωτικού κινδύνου, με τη μορφή της διεύρυνσης των πιστωτικών περιθωρίων (spreads) των επιτοκίων στις αγορές ομολόγων.

Διάγραμμα 1.7: Εξέλιξη των αποδόσεων του ελληνικού και του γερμανικού κρατικού 10ετούς ομολόγου και της διαφοράς μεταξύ τους (spread)

Για την αναλυτική εξέταση των ελλειμμάτων του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών ή του προβλήματος της ανταγωνιστικότητας είναι δυνατόν να ακολουθηθούν εναλλακτικές προσεγγίσεις.

Σε **μικροοικονομικό επίπεδο**, μπορεί να γίνει διάκριση μεταξύ ανταγωνιστικότητας τιμών/κόστους και διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας.

Η πρώτη καθορίζεται από παράγοντες όπως η εξέλιξη του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος και των περιθωρίων κέρδους σε σύγκριση με τις ανταγωνίστριες χώρες, σε αντιπαραβολή με την εξέλιξη της ονομαστικής συναλλαγματικής ισοτιμίας. Οι δείκτες αυτού του είδους καταγράφουν για την Ελλάδα, από την ένταξή της στη ζώνη του ευρώ, μια σωρευτική μέχρι σήμερα απώλεια ανταγωνιστικότητας τιμών/κόστους της τάξεως του 20-25%. Οι κοινωνικοί εταίροι, όπως φαίνεται, είτε δεν συνεκτιμούν και τον παράγοντα “ανταγωνιστικότητα” κατά τη διαδικασία των μισθολογικών διαπραγματεύσεων είτε δεν έχουν προσαρμοστεί στα δεδομένα της νομισματικής ένωσης, στο πλαίσιο της οποίας δεν υπάρχει πλέον δυνατότητα χρήσης της ονομαστικής συναλλαγματικής ισοτιμίας ως εργαλείου αντιστάθμισης του ελλείμματος ανταγωνιστικότητας.

Ένα χαρακτηριστικό των διεθνών εμπορικών συναλλαγών σήμερα είναι η σημασία του ενδοκλαδικού εμπορίου, που απορρέει από την υψηλή διαφοροποίηση των προϊόντων. Συνέπεια αυτής της διαφοροποίησης είναι ότι η ζήτηση δεν προσδιορίζεται μόνο από την τιμή, αλλά και από άλλους παράγοντες, όπως η ποιότητα του προϊόντος, το κύρος της επωνυμίας κ.τ.λ. (διαρθρωτική ανταγωνιστικότητα). Με αυτό το δεδομένο, το ζήτημα της ανταγωνιστικότητας συνδέεται, πέραν των άλλων, και με παραμέτρους όπως τα ειδικότερα χαρακτηριστικά των προϊόντων που παράγονται. Τίθεται έτσι το κεντρικό ερώτημα κατά πόσον η παραγωγή είναι προσανατολισμένη προς τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Μελέτες που διερευνούν τους προσδιοριστικούς παράγοντες των ελληνικών εξαγωγών και εισαγωγών επιβεβαιώνουν ότι οι συγκριτικές επιδόσεις των εγχώριων προϊόντων και υπηρεσιών έναντι των αντίστοιχων ξένων συνδέονται με την ανταγωνιστικότητα όχι μόνο ως προς τις τιμές αλλά και ως προς άλλες παραμέτρους, οι οποίες είναι εξαιρετικά σημαντικές, ιδίως για δύο καίριους εξαγωγικούς τομείς της ελληνικής οικονομίας: τον τουρισμό και τη ναυτιλία.

Τι προτείνει αυτή η προσέγγιση;

Η μικροοικονομική προσέγγιση δίνει έμφαση στην ανάγκη να βελτιωθούν οι επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας από την πλευρά της προσφοράς και να προωθηθούν η εξωστρέφεια και η ευελιξία στην αντιμετώπιση των εξωτερικών κραδασμών που μπορούν να προκύψουν στη νομισματική ένωση. Για το σκοπό αυτό, απαιτούνται μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας (συμπεριλαμβανομένων των συστημάτων εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης) και στις αγορές προϊόντων, καθώς και αναβάθμιση της ποιότητας των θεσμών.

Η διατηρησιμότητα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών μπορεί επίσης να εξεταστεί από **μακροοικονομική σκοπιά**, σύμφωνα με την οποία οι εξωτερικές ανισορροπίες αντικατοπτρίζουν εσωτερικές ανισορροπίες του δημόσιου ή/και του ιδιωτικού τομέα.

Ως λογιστική ταυτότητα, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών συμπίπτει με το άθροισμα των ελλειμμάτων του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα (το ποσό κατά το οποίο οι επενδύσεις κάθε τομέα υπερβαίνουν την αποταμίευσή του).

Μετά την ένταξη στη ζώνη του ευρώ, η ελληνική οικονομία χαρακτηρίζεται από αυξανόμενα δημοσιονομικά ελλείμματα. Ταυτόχρονα, ο ιδιωτικός τομέας (συγκεκριμένα τα νοικοκυριά) επίσης καταγράφει έλλειμμα, κυρίως λόγω της σημαντικής υποχώρησης που σημείωσε η ροπή προς αποταμίευση του τομέα αυτού ήδη στη δεκαετία του 1990, δηλαδή πριν από την ένταξη στη ζώνη του ευρώ.

Τα αυξανόμενα ελλείμματα τόσο του ιδιωτικού όσο και του δημόσιου τομέα δεν μπορούν να αποδοθούν σε μόνιμη αύξηση της ροπής προς επενδύσεις. Το γεγονός αυτό έχει ουσιώδη σημασία. Σε αντίθεση με τις δαπάνες για κατανάλωση που χρηματοδοτούνται με δανειακούς πόρους, οι πραγματοποιούμενες επενδύσεις αναμένεται να αποφέρουν στο μέλλον αποδόσεις, από τις οποίες ένα τμήμα θα μπορεί να διατεθεί για την αποπληρωμή του αρχικού δανείου.

Συνεπώς, όταν επί μακρό χρονικό διάστημα ο εξωτερικός δανεισμός χρηματοδοτεί καταναλωτικές δαπάνες, θα επακολουθήσει αναπόφευκτα στο μέλλον μια περίοδος κατά την οποία η κατανάλωση θα χρειαστεί να υπολείπεται του εισοδήματος, προκειμένου να καταστεί δυνατή η εξυπηρέτηση των τοκοχρεολυσίων του εξωτερικού χρέους.

Σύμφωνα με τη μακροοικονομική προσέγγιση, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών μπορεί να αποδοθεί στο γεγονός ότι η ανάπτυξη προήλθε κυρίως από την πλευρά της ζήτησης, με αποτέλεσμα η εγχώρια συνολική ζήτηση αγαθών και υπηρεσιών να υπερβαίνει επί σειράν ετών το δυνητικό συνολικό προϊόν της ελληνικής οικονομίας. Τόσο ο δημόσιος όσο και ο ιδιωτικός τομέας συνέβαλαν στα υψηλά εξωτερικά ελλείμματα και τη σώρευση του εξωτερικού χρέους.

Ως εκ τούτου, απαιτείται τώρα και οι δύο τομείς να προσαρμόσουν τις δομές και τη συμπεριφορά τους, με τρόπους που θα καθιστούν εφικτή την αντιστροφή της δυναμικής που έχει αποκτήσει το συνολικό εξωτερικό χρέος της χώρας.

Τι προτείνει αυτή η προσέγγιση;

Η μακροοικονομική προσέγγιση οδηγεί σε σαφή συμπεράσματα. Οι πολιτικές που βελτιώνουν τη δημοσιονομική θέση συμβάλλουν στη μείωση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Ταυτόχρονα, οι πολιτικές που ενθαρρύνουν την αποταμίευση του ιδιωτικού τομέα και τιθασεύουν την κατανάλωση με δανεισμό συμβάλλουν στη γεφύρωση του χάσματος επενδύσεων/αποταμίευσης του ιδιωτικού τομέα. Τέτοιες πολιτικές επιχειρούν να αντιμετωπίσουν το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών κατά κύριο λόγο από την πλευρά της ζήτησης και αποβλέπουν στην επανευθυγράμμιση των ρυθμών ανόδου της συνολικής ζήτησης στην οικονομία με τους ρυθμούς ανόδου των παραγωγικών δυνατοτήτων της.